Suflet oltenesc

Revistă de etnografie și folclor
Fondată în 1927

3 /1997-serie nouă

TRIȚĂ MATEI: Portretul preotului ALEXANDRU GREGORIAN

PE URMELE UNUI MANUSCRIS

Am citit pentru prima oară despre Alexandru Gregorian în lucrarea "Folclor din Oltenia și Muntenia" - vol. I, unde sunt publicate "Cântece bătrânești din Oltenia de mijloc" culese de acesta începând cu anul 1920.

De fapt, acest prim volum din ampla lucrare "Folclor din Oltenia și Muntenia", care numără, integral, 5 volume, cuprinde trei capitole:
1) M. Gregorian, "Folclor din Oltenia și Banatul răsăritean" (537 piese);
2) M. Gregorian, "Folclor din Oltenia de sud" (26);
3) Al. Gregorian, "Cântece bătrânești din Oltenia de mijloc" (12).

Nu știam atunci care este relația dintre cei doi Gregorian: Mihai și Alexandru. Nici nu aveam de unde să știu că timpul mă va purta și voi avea ocazia să cunosc pe unul din descendenții familiei Gregorian, anume, pe fiul inimosului preot de țară din Scaiești Doljului, părintele Alexandru Gregorian, acest fiu, care nu este altul decât cunoscutul om de artă al Craiovei, al țării și nu numai, domnul Eustațiu Gregorian.

Dar, soarta mi-a hărăzit nu numai întâlnirea cu acest om, domn și la propriu și la figurat, ci și posibilitatea ca, prin domnia sa, să pun mâna pe un manuscris al părintelui Alexandru Gregorian, care cuprinde culegeri folclorice de o inestimabilă valoare\, adunate cu migală de preot ajutat de soția sa, învățătoarea Lucreția - Lucia A. Gregorian, din zona în care au trăit și au ucenicit o viață de om.

Răsfoind acest manuscris, am considerat un mare păcat dacă ar rămâne necunoscut.

De aceea încercăm, cu această ocazie, să răsplătim munca de ani și ani a acestor culegători de nestemate populare și să ducem spre împlinire o dorință a preotului Alexandru Gregorian, care, după cum vom vedea din propriile "Considerații asupra baladelor culese", era puțin sceptic când scria: "...celelalte sunt în manuscris, așteptându-și rândul, dacă vor avea noroc..."

Manuscrisul este structurat de autori după cum urmează :
"Balade - cântece bătrânești", capitol care cuprinde 22 de titluri, fiecare dintre aceste balade fiind însoțită de explicațiile culegătorilor;
"Descântece de boală și ritul însoțitor", cuprinzând 10 astfel de producții folclorice, completate de asemenea cu explicațiile culegătorilor;
"Strigături", cu un număr de 41 piese.

Considerăm materialul foarte important și fiindcă nu poate fi cuprins într-un singur număr al revistei "Suflet oltenesc", dedicăm acest număr exclusiv manuscrisului și autorilor lui, cu dorința fermă ca în numerele viitoare ale revistei să continuăm publicarea culegerilor celor doi până la epuizarea acestora.

Menționăm că vom reda întocmai cele cuprinse în manuscris, fără a interveni, pentru a păstra autenticitatea și a respecta efortul culegătorilor din Scaiești Doljului.

Sperăm ca, de acolo, de sus, preotul Alexandru Gregorian și jumătatea sa, preoteasa și învățătoarea Lucreția - Lucia Gregorian să lăcrimeze satisfăcuți, că truda lor n-a fost zadarnică.

NICOLAE DUMITRU

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Semnează:

ALEXANDRU GREGORIAN
NICOLAE DUMITRU
ANCA GREGORIAN
PĂRINTELE MIHALACHE
CORNEL BĂLOSU

Sumarul:

"Pe urmele unui manuscris"
"Cu gândul la bunicul meu: ALEXANDRU GREGORIAN"
"Celălalt Gregorian: MIHAIL"
"Lumina Smereniei"
"Considerații asupra baladelor culese"
"Anghel"
"Stan Boștinariu"
"Cântecul Dinului"
"Cântec haiducesc"
"Fata și haiducu"
"Rănitul"
"Holera, 1913"
"Dobre haiducul II"
"Radu"
"Oroveanu"
"Dină Duduleanu"
"Moșneagu"
"Ghiță Cătănuță"
"Marcu"
Descântece de boală și ritul însoțitor
Strigături
Notă
Glosar
O împlinire etnofolclorică

LUCREȚIA-LUCIA A. GREGORIAN

BALADE

- CÎNTECE BĂTRÎNEȘTI.

Considerații asupra baladelor culese.

1. Anghel.
2. Cîntecul lui Stan Boștinariu
3. Cîntecul Dinului.
4. Cîntec haiducesc
5. Fata și haiducul
6. Dobre haiducul (II)
7. Rănitul
8. Holera 1913
9. Oroveanu
10. Dină Duduleanu
11. Moșneagu
12. Radu
13. Ghiță Cătănuță
14. Marcu
15. Corbea
16. Dobrica Bratului
17. Stanciu al Bratului
18. Corbu
19. Mărunțelu
20. 1907.
21. Cîntecul lui Mărin.
22. Meșterul Manole.

Pentru Oltenia

DESCÎNTECE DE BOALĂ

și RITUL ÎNSOȚITOR

Extrase din lucrarea în ms. „Monografia satului Scheești Jud. Dolj, ed. III, vol. III de Lucreția și Alex. C. Gregorian.

1. Descîntec de BUBĂ
2. " " DRAGOSTE
3. " " ÎNTORSĂTURĂ
4. " " JUNGHIU
5. " " BUBE DULCI
6. " " GÎLCI
7. " " BRÎNCĂ
8. " " BRÎNCĂ-SCRÎSĂ
9. " " ALBEAȚĂ
10. " " DE TOATE BOLILE

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Cu gândul la bunicul meu: ALEXANDRU GREGORIAN

În artă, în vis, în poezie, în dragoste, ne întoarcem spre trecut, spre părinți.

"Poate că e bine să credem - spunea marele scriitor și prieten I. D. Sîrbu - că, în fond toți poeții lumii scriu un singur poem, o singură carte, că toți muzicienii cântă o singură (și ultimă) durere, că, asemeni lui Goethe suntem în căutarea "originarului" reîntorcându-ne obsesiv și tandru la acel peisaj matrice, care alcătuiește miezul și ascunde esența tuturor căutărilor, durerilor, speranțelor și deznădejdilor noastre."

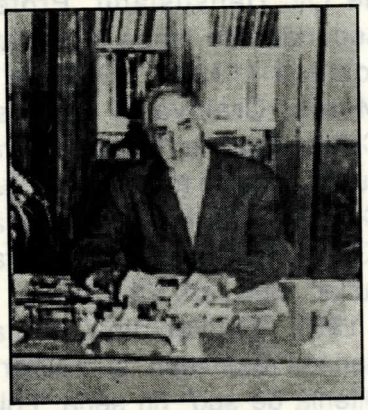

În aceast spațiu mioritic, încărcat de mister, disting, prin ceața amintirilor ce vor rămâne pururea vii, figura aureolată de har și bunătate a bunicului meu- ALEXANDRU GREGORIAN - OM de o aleasă cultură și de o rară noblețe sufletească.

Născut pe plaiuri vâlcene, fiul Anei și al lui Constantin Gregorian, Alexandru a văzut lumina zilei în anul 1903. Va rămâne orfan de la vârsta de 6 ani, când, alături de frații săi Maria, Mihail, Eustațiu și Vasile, va cunoaște greutățile și privațiunile unui trai lipsit de perspective prea mari. Animați de ambiție, dar și de dragostea de învățătură, întreținuți la școală de bunicul lor, preotul Ion Scaiești eanu, cei cinci copii vor trudi asiduu pe băncile Colegiilor și ale Universităților. Efortul lor va fi răsplătit. Astfel, Mihail Gregorian, filolog, profesor universitar la Facultatea de Litere din București, cu doctoratul susținut la Paris, este autorul celebrei colecții "Folclor din Oltenia și Muntenia" vol.I - lucrare de referință în acest domeniu care ocupă un loc de frunte și din punct de vedere al caracterului ei riguros științific, îndeosebi pentru metoda după care s-a condus, de a studia monografic o zonă relativ restrânsă. El va mai scrie și alte lucrări - unele în colaborare cu cumnatul său, Tache Papahagi.

Îi urmează Eustațiu - geograf - autor de atlase și manuale școlare, profesor și el la Universitatea din Bucuresti, după un stagiu de scurtă durată la Liceul "Sf. Sava".

Vasile Gregorian studiază teologia, își dă doctoratul la Roma (Italia), revine în țară ca profesor universitar la Facultatea de Teologie și ca protopop și jurist al Patriarhiei Române.

Maria - va deveni învățătoare, dedicându-și o parte din timpul ei, copiilor, pentru a-i iniția în tainele literelor și ale cifrelor.

Toți vor rămâne în capitală, cu excepția lui Alexandru Gregorian care, după absolvirea Facultății de Litere și Teologie, se va reîntoarce în satul bunicului său, SCAIEȘTI - ca purtător de faclă - consecvent dorințelor sale mai vechi de a-i sluji pe cei mulți și necăjiți, hotărât să caute "în pod și în pivniță", în istorie și în folclor, sub zăpadă și sub țărână - acea "mirabilă sămânță"- din care s-a zămislit totul: nașterea, dragostea, speranța, moartea; mica noastră mare lume - așa cum transpare ea din obiceiuri și tradiții.

Căsătorit cu Lucreția - învățătoare - și ajutat de ea, va porni, energic și hotărât, pe drumul căutărilor, conștient că "poezia românească în slujba graiului românesc începe de la brazdă, ca lumea de la dumnezeire".

Era un om bun și cald, milos și iertător, iubitor, cu o infinită putere de înțelegere - calități ce le-a imprimat și celor trei vlăstare, asupra cărora a vegheat atent întreaga viață: Mihaela, Eustațiu și Bogdan - copiii lui - care urmând exemplul părinților și-au construit un drum drept pe care au mers cu fruntea sus spre zările albastre ale împlinirii unui destin de mult hărăzit.

Mi-l amintesc, în serile târzii de iarnă, la lumina palidă a lămpii, aplecat asupra hârtiei de scris, atent și concentrat,trudind să așeze și să selecteze materiale strânse de la țăranii de prin partea locului, pătruns în adâncurile sufletului său de cuvintele cronicarului Grigore Ureche "... scriu - spunea el - despre lucrurile petrecute ca să nu se întunece anii cei trecuți și să se asemene oamenii hiarelor și dobitoacelor."

După ani (cincizeci la număr) de muncă și cercetare asiduă - a reușit să întocmească o monografie a satului Scaiești pornind de la așezare, istorie, prezentarea principalelor instituții și sfârșind cu evocarea eroismului și optimismului biruitor al acestui popor, ridicat din crâncenă răbdare și sălbatică robie.

Dar truda preotului Alexandru Gregorian nu s-a oprit aici. Din căutări și cercetări, din discuțiile cu bătrânii satului- au luat naștere două volume ample de etnografie și folclor (cuprinzând datini, obiceiuri, tradiții, cântece, balade, proverbe, zicători, maxime, doine) - dovadă elocventă a convingerii că poezia populară românească este expresia consonanței dintre om și natură, a unei permanente corespondențe dintre cosmos și sufletul omenesc, este afirmarea pe plan artistic a unei puternice și eroice participări a poporului nostru la istoria universală, este demonstrația vie a geniului creator românesc.

Toate aceste masive volume sunt în manuscris și sper, ca o recompensă (târzie poate) , ca ele să cunoască lumina tiparului cât de curând, ca o împlinire a rugăminții celui ce și-a sacrificat ani din viață pentru întocmirea acestui valoros material și care împăcat cu soarta, scria într-una din paginile manuscrisului: "Plecăm totuși din această viață, bucuroși că, făcându-ne datoria și tuturor toate, ca pe toți să-i dobândim. Vă putem lăsa dacă nu averi pământești, cel puțin un nume bun, de care nu aveți a vă rușina".

Mulțumesc în mod deosebit Centrului Creației Populare al județului Dolj pentru faptul că s-a gândit să dedice un număr întreg omului, cercetătorului și nu în ultimul rând bunicului meu - preotul ALEXANDRU GREGORIAN.

ANCA GREGORIAN.

Celălalt Gregorian: MIHAIL

Mihail Gregorian este fratele mai mare al lui Alexandru. S-a născut la 30 septembrie 1901 la Bujoreni, jud. Vâlcea și a murit la 30 dec. 1972, la București. Studii secundare la București (1913 - 1916) și Craiova (1917 - 1920); studii universitare de litere la București (1920 - 1924); studii de specializare la Paris (1926 -1927), cu prof. Mario Roques; doctor în litere al Universității din București cu teza "Graiul și folclorul din Oltenia nordvestică și Banatul răsăritean", comisia fiind prezidată de Ov. Densușianu. Profesor secundar de limba și literatura română (1928 - 1962) la Tg. Mureș, Craiova și București. Colaborează la "Ethnos", "Grai și suflet", "Plaiuri românești"ș. a.

Culegerile lui Mihail Gregorian - "Graiul din Clopotiva" (în "Grai și suflet", Buc., an. VII, 1937, p. 132 - 198), "Folclor din Oltenia și Banatul răsăritean" și "Folclor din Oltenia de sud" (în seria "Folclor din Oltenia și Muntenia", Buc., EPL, 1967, p.1 - 488 și 491 - 595), - realizate în anii 1930 - 1935, în 58 localități din Oltenia nord - vestică, de la Podeni (jud. Mehedinți) și Gornenți (jud. Mehedinți), până la Topești (jud. Gorj), din peste 20 localități de pe Valea Cernei până la Ameiuși (jud. Caraș - Severin), la vest, până la Mehadia - Verendin - Luncavița (jud. Caraș - Severin) și în localități dintre Corabia și Calafat, conțin doine și cântece, texte satirice, strigături, orații de nuntă, cântece bătrânești, (notabile sunt îndeosebi cele fantastice, împotriva cotropitorilor, haiducești și "Berbecel băluț", variantă a "Mioriței"), jurnale orale (de ex. "Accidentul de la Balota"), povești și legende (despre Tudor Vladimirescu, Traian, Decebal ș. a.), descântece (43 tipuri) și bocete. Culegerile lui M. Gregorian se remarcă prin valoarea artistică a pieselor, rigoarea transcrierii cu semnele diacritice, specifică școlii lui Ov. Densușianu, și prin bogăția aparatului critic (glosare, indici folclorici pe specii, motive, teme).

Conform **IORDAN DATCU:**
"DICȚIONARUL FOLCLORIȘTILOR"
Buc. 1979, p. 218 - 219.

București, 6. 03. 1957

Dragă Săndică,

Scrisoarea ta mi-a făcut plăcere. Îți mulțumesc pentru informațiile precise pe care mi le-ai dat.

Duminică 3.03. a.c.,a fost lăsata secului. Ne-am strâns la mama acasă toți frații bucureșteni: eu, Sofia, Statie, Nineta, Vasile, Iuliana. A venit și Mița de la Craiova, dar a întârziat trenul și a sosit după plecarea noastră. Ai fost și tu prezent prin scrisoarea trimisă, pe care am citit-o în plenul adunării. Vasile obiecta că balada "Cântec despre 1907" a fost retușată de tine. Eu nu cred acest lucru. Am găsit-o foarte interesantă și bine localizată. De ce nu o trimiți la o gazetă sau revistă din Craiova? Cred că o vor publica.

Noi sântem sănătoși. Sântem foarte ocupați, dar ne-am obișnuit cu munca.

Mama e sănătoasă. E mulțumită la Vasile.

Dragă Săndică,

Părerea mea e să ne scriem lunar. Cred că nu e mult și astfel avem vești unii de la alții. Ce zici?

Cu drag,
Mihai

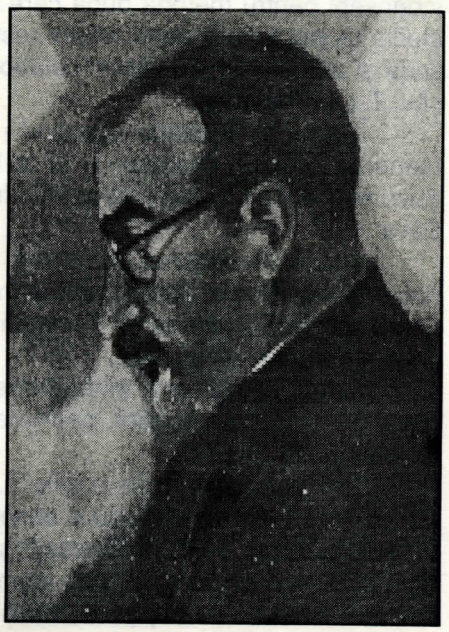

EUSTAȚIU GREGORIAN:
Portretul preotului ALEXANDRU GREGORIAN

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

LUMINA SMERENIEI

Acum nu mai mult de două decenii, puteai întâlni, urcând ulița bisericii din Scaiești pentru a nu știu câta mia oară, pe părintele, adormit acum întru Domnul, Alexandru Gregorian - părintele Săndică sau Tăiță, cum știau copiii satului că-l cheamă. " Săru`mâna tăiță ! ", "Să trăiți taică, să trăiți"! Un sacerdot de o frumusețe aparte și de care nici numărul celor opt decenii de viață și jumătate de secol de slujire nu au avut curajul să se atingă. Cu un mers care te cucerea și uimea în același timp prin smerenia lui, acest excepțional slujitor al Domnului devenise legendar prin dragostea cu care și-a slujit păstoriții, dar și prin aceea că înțelesese încă din tinerețile sale că părintele de sub catapetesmă trebuie să dea totul fără să ceară nimic în schimb. "Taică, îmi spunea adesea, nu asculta niciodată de omul din sfinția ta. Dacă ai pus pe piept epitrahilul fă-o pe cât se poate fără traistă și fără simbrie".

Epitrahil (detaliu) - A apartinut preotului Alexandru Gregorian

Părintele Alexandru Gregorian s-a născut la 23 iunie 1903 și se trăgea dintr-o stirpe de slujitori bisericești ce veanea de foarte din urmă, de aproape un secol și jumătate. După căsătoria cu dăscălița Lucia Lucreția Murarețu, din Urdari (Gorj), a primit Taina Sfintei Hirotonii pe seama parohiei Scaiești (1925). De-a lungul vremii slujirii sale preoțești, a fost investit cu munci de răspundere: întâistătător, subrevizor în învățământul religios și protoireu. Să mă ierte vrednicul întru pomenire părintele Alexandru că-l descopăr cititorilor acum, fără voia sa, dar sunt adevăruri care odată și odată trebuiau rostite, cu atât mai mult cu cât sunt absolut convins că partea cea mai puțin văzută a vieții și preocupărilor sale a așteptat prea mult și ar fi fost aproape nedrept să nu apuce la lumină mult prea - tăcutele smereniei sale.

Dincolo de slujire, dincolo de bogăția vieții sale, copiii săi, trebuie să spunem cu putere că acest rar slujitor al bisericii strămoșești este creator de operă, o operă la care a slujit o viață întreagă, alături de cea care l-a sprijinit în această muncă și i-a luminat zilele, preoteasa și învățătoarea Lucia Lucreția. Am avut norocul și bucuria de a avea sub ochi această trudă: sute și sute de pagini pe care erau așternute cu un scris de caligraf domnesc adevăruri, cercetate și scoase la lumină cu un efort aproape supraomenesc, adevăruri care luminează istoria acestei așezări de secole și secole. Monografia despre care vorbim este construită așezat, alcătuită după reguli temeinice, verificate în timp.

Ceea ce socotesc că trebuie să se știe, ceea ce nu se cunoaște, sau, dacă da, foarte puțin, este faptul că părintele Alexandru Gregorian a fost un neobosit culegător de folclor: cântece bătrânești, doine și balade. Este uimitor să constați, lecturând bogatul manuscris, cum o mână de om, dar un car de suflet, a reușit ce alții nu o pot face unindu-și viețile Nu este sat, nu este cătun din împrejurimi în care acest iubitor de istorie, împătimit al frumosului să nu le fi măsurat cu talpa sa apostolică. Și, cu toate astea, părintele Alexandru a tăcut. Așteptând vremuri poate mai bune, mai fără colți, cred, însă, că nu aceasta a fost singura cauză. Nu, nu aceasta. Părintele Gregorian a trudit cu o bucurie fără margini pentru vremurile ce vor veni, pentru dreptatea vremurilor viitoare. "Lasă, taică, că oricât ai tulbura untdelemnul cu apa, el totdeauna tot deasupra se ridică. Că, dacă am vrut să-mi las o urmă, am făcut-o fără pretenția de a bate în tobe și a sufla în surle. Am făcut-o pentru mine și dacă Dumnezeu va avea grijă, și pentru alții. Știe Bunul ce face".

De aceea, cred că, într-o vreme ca a noastră de astăzi, când obrăznicia "intelectuală " este

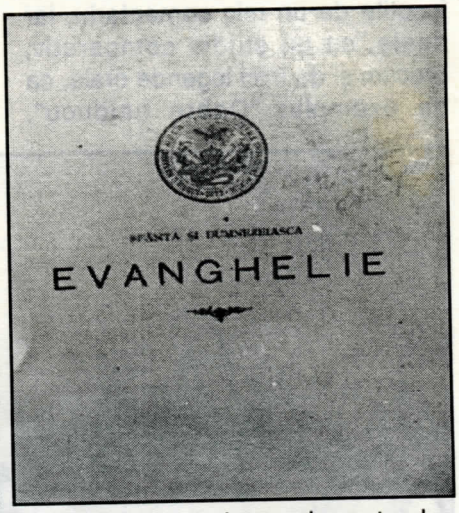

"cumințenie", iar polomoteala- "valoare", publicarea acestei opere în totalitatea ei ar constitui, pentru orice editură, un titlu de merit și un act de cultură de înalt nivel. Ea ar îmbogăți nu numai istoria unei localități sau sporirea culturală a unei regiuni ci însăși cultura unui popor. Ar deveni o cărămidă pentru un edificiu ce totdeauna își arată golul în zidăria culturală a neamului nostru.

Să mă ierte pentru aceasta părintele Săndică. Sărut mâna, părinte Alexandru!

Părintele MIHALACHE

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Considerații
ASUPRA BALADELOR CULESE

Încă din 1920, atras de frumusețea cântecelor bătrânești, am început să culeg pe cele care mi s-au părut mai interesante, mai vechi. Le-am verificat autenticitatea, în cele trei ediții,ascultându-le după ani și ani, fie de la cei ce mi le-au transmis întâi, fie de la alții, până ce în a treia ediție le-am înregistrat definitiv.
Din mulțimea celor culese, acum, în această ediție nu am înregistrat decât 32, din care 12 au fost publicate în "Folclor din Oltenia si Muntenia" vol. I pag. 592 - 635: "Miorița", "Iancu Jianu"I,"Iancu Jianu"II, "Tudor", "Dobre haiducu" I, "Cântecul haiducului", "Ilinca","Tunsu","Costea", "Radu", "Badiu" și "Of, bordei!". "1907"a fost publicată fragmentar în "Republica Populară Română"și în "Revoluția 1907 în Oltenia". *

Celelalte, sânt în manuscris, așteptându-și rândul, dacă vor avea noroc...Acestea, în număr de 22, sânt însoțite de un mic comentariu, iar unele, cu un studiu comparativ, precum și de mici legende orale, ca de exemplu: "Dobre haiducu", "Stanciu al Bratului", "Corbu", "Mărunțălu".

Toate aceste balade le-am cules cu multă răbdare de la bătrânii și tinerii timpurilor trecute, precum și de la lăutarii locali. Până în 1926 le-am cules ducându-mă la fiecare acasă sau adunându-i în locuința bunicului. Din 1926, înființând șezătorile - pe mahalale, șezători ce se țineau mai ales în lunile de iarnă și care mi-au adus atâta satisfacție, am reușit ca în cadrul lor să culeg atîtea cîntece, legende, basme, proverbe, cîntece bătrânești. De aceste șezători se dusese vestea și erau deosebit de apreciate de trăitorii acelor timpuri. La ele lua parte și sotia mea, învățătoarea Lucreția - Lucia, care m-a ajutat mult întru culegerea și clasificarea celor culese, precum și la verificarea lor. Iar când au încetat aceste șezători, din 1950, soția, fie prin femeile în casa cărora se ducea pentru alfabetizare sau pentru difuzarea de cărți de citire, fie prin elevii de școală, culegea pe cele neștiute încă și verifica pe cele deja culese. Astfel că, putem zice că avem în față pe lîngă celălalt material folcloric cules cu atâta migală și cele 22 balade, puse la punct, arătând la fiecare, de la cine și când au fost culese inițial.

Preotul Ioan Scaețeanu, învățătorii Dinu Jianu, Gh. Popin, Ioan Săndulescu, Ioan M. Barbu, Maria C. Gregorian - Petrescu, Constantin St. Barbu și Lucia Gregorian, au contribuit la aflarea, păstrarea și difuzarea frumosului folclor popular. Datorită lor, circulau în sat și în altele multe balade de o frumusețe rară, care, însă, fiind mult cunoscute și în alte părți, exemplu: "Gruia lui Novac", "Antofiță", "Toma Alimoș","Ion ăl Mare", "Miu" etc. nu le-am mai înregistrat. De asemenea nu am înregistrat nici legendele istorice, ca de exemplu "Meșterul Manole" **, "Mircea și solii", "Mihai Viteazul", "Mama lui Ștefan cel Mare", "Daniil Sihastru", "Constantin Brâncoveanu", "Cuza Vodă" si altele, care pe vremuri erau nespus de îndrăgite de cetățenii de toate vârstele, începând cu școlarii

Școala din Scaiești

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

de curs superior (IV - VII). Frumos le recitau și le cântau pe melodia lor specifică, bătrânii Ion Tomescu, Marin Tomescu, Niță Dincă, Ioana și Dumitru Budici, Sandu Giugă, Marin D. Munteanu, Ioan și Petre Ionescu, Nicolae D. Buzatu și alții, trecuți de mult în lumea umbrelor!

Dar la șezătorile școlare și ale Căminului cultural? Baladele istorice și celelalte, mai ales haiducești, ocupau un loc de frunte, și tinerii sau bătrânii, care mai de care, se întreceau să le "zică", unul mai frumos decât altul!

Pe cele istorice, nu le-am mai înregistrat, găsindu-se și în manualele școlare și fiind cunoscute, din fericire, și de tineretul școlar de azi, care le "zic", poate cu mai multă căldură decât cei din trecut, care erau mai necăjiți!

Păcat însă că vechile balade - cântece bătrânești din trecut, care au dus faima satului nostru, ca "Anghel", "CântecululuiDinu", "Dobre haiducu","Pătru haiducu", "Dobrica și Stanciu Bratului" și altele, care aveau subiect local, numărând printre ele și "1907", s-au uitat aproape cu desăvârșire, ca și o parte din celelalte cântece bătrânești. Poate că la aceasta va fi contribuit și timpul cu schimbările lui, dar motivul principal a fost tot "frica de stăpânire". Cei cu musca pe căciulă au interzis circulația publică a acestor cântece. Vai de lăutarii care îndrăzneau să cânte la govii, nunți, petreceri, astfel de cântece! Am fost de față când un administrator de moșie - de tristă memorie - a bruscat lăutarii Nicolae Lăiețu, Petre Gh. Protesescu, Costică Gașpăr și pe ceilalți din taraf, pentru că au "îndrăznit" să cânte la o govie pe "Iancu Jianu", "Dobre haiducu" și "1907"! Intervenția noastră promptă a salvat pe bieții muzicanți, însă ne-am ales cu un proces"pentru instigație", iar administratorul buclucaș, cu un genunche... meritând poate, mai mult!...

Aceste cauze și poate că și altele necunoscute au contribuit, din păcate, la trecerea în umbră odată cu acei cărora le-au alintat jalea și amarul, a frumoaselor cântece bătrânești. Că se mai cunosc pe ici, pe colo, câte unele păstrate de lăutari, nu mai au farmecul și nici conținutul de odinioară! Din fericire, conducerea de stat de azi, mare păstrătoare a tezaurului acesta de mare preț, cântecul popular, a luat măsura să fie difuzate la radio pe lângă cântecele de dragoste și cele bătrânești și astfel avem bucuria să ne mai îndulcim sufletul din când în când, ascultându-le, așa de frumos cântate de rapsozi, cu mult suflet și talent.

Tot ce am cules, le păstrăm cu sfințenie, rămânând urmașilor drept o frumoasă amintire din timpurile trecute ale satului nostru.

Preot Alexandru Gregorian

* Publicată în întregime în cartea "Flăcări în primăvara 1907" - "Baladă din comuna Scaiești"
** "Meșterul Manole" o am în culegerile din prima ediție, de la bunicul Ioan Scaești (1920) și alții (1936). Pentru frumusețea ei, o redăm și aici.

Triță Matei: Biserica din Scaiești

ANGHEL*

...Frunzuliță mărgărit
Și-o foaie de măr sucit,
Auzit-ați auzit,
De moș Anghel cel vestit.
5. Ce la noi a dăscălit.
Fost-a spaima turcilor,
Turcilor păgânilor,
Turcilor spurcaților,
Ce-au pârjolit satul mieu,
10. Pârjoli-i-ar Dumnezeu.
...Muică, muichilița mea,
Muică, ce foc îm venea?
Îm tot vin, tot vin puhoaie,
Prin păduri și prin zăvoaie.
15. Vin, mânca-i-ar ciorile,
Și spânzurătorile.
.....
Lumea toată se-ngrozea.
Fugea, care cum putea.
La școliță oprea,
Și la Anghel că-m răgnea:
- Anghel, Anghel, Anghele,
Moș Anghele, dascăle,
Lasă focu buchile,
Și adună-ți cetele.
C-au năvălit liftele,
Și-m vin ca lăcustele.
Pustiind bordeiele.
Dascăl Anghel, ce-m făcea?
Chica sură își sbârlea,
Mâna pe pistol punea,
Haiducește-m fluiera.
Zăvoaiele tremura.
Turcii să cutremura.
Că din tufe, din zăvoaie,
Veneau, mări, veneau puhoaie.
Di la Bâlta și din jos.
Cum vine Jiul spumos.
Venea haiduci, cete, cete.
Și lovea în turci cu sete.
De cădea fesurile.
Cum cad vara spicele
Când le tai cu coasăle!
Îm dădea moșu-m dădea,
Topor ascuțât prindea
Și la moacă m-i pălea.
Da de zor, nu prididea.
Și nici gând că ostoia.

La Badiu îm striga:
Măi,cumnate, Badiule,
Și tu logofătule.
Aprind turcii școlița
Și ard și biserica.
Badiu să repezea.
Pe Ștefan, mort mi-l scotea.
Dupe Stan,focu stingea.

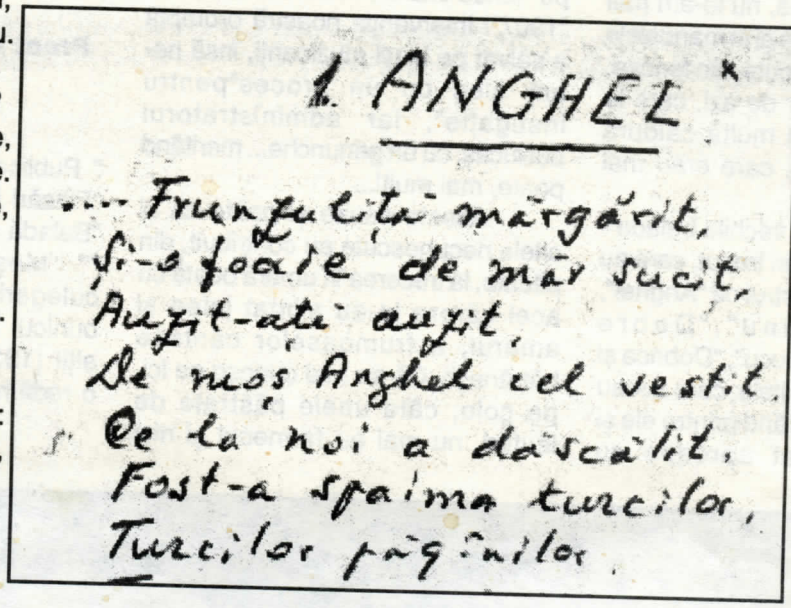
1. ANGHEL*

.... Frunzuliță mărgărit,
Și-o foaie de măr sucit,
Auzit-ați auzit,
De moș Anghel cel vestit.
De la noi a dăscălit.
Fost-a spaima turcilor,
Turcilor păgânilor.

Biserica, vai de ea,
Îm ardea de să scrumea.
Școlița, asemenea.
Moșu rău se-nfuria.
Tăia la turci și striga:
"Fire-ai turc, alimănit
Ne lăsași satu scrumit.
Muierile ne-ai robit,
Fetele ne-ai necinstit,
Copiii ni i-ai robit,
Școlița ne-ai pârjolit!"
Dați băieți,nu le dați ghes,
Să nu scape nici un fes.
"Nu te lăsa Badiule.
Nici tu, Boștinariule!
Ioane, logofătule.
Ia adună-ți cetele.
Că-ncep răfuielile.
Să săturăm liftele."
Și-așa mult i-a săturat.
Plătind cu vârf și-ndesat.
De iei satu mi-a scapat.
Mi i-a dus cu-atât alai,
De striga turcu, vai, vai.
Și i-a dus, pe Jii, departe,
De turci moartea s-aibă parte!

*** Cântec bătrânesc din vremea când hoardele lui Pasvantoglu au trecut prin foc și sabie satul Scaeștii din vale.**

Citățm o veche însemnare: "Ion Logofătul, 1798, mai. Când s-au ridicat Pasvantul cu războl asupra împăratului și au venit de au jăfuit și la noi"...Era scris mai mult, însă nu s-a putut descifra, foile fiind rupte.

Tradiția arată că printre cei ce au înfruntat cu mult curaj hoardele lui Pasvantoglu, au fost și sătenii din satele: Bâltă, Braloștița, Scaești, care în frunte cu Radu Țăpelea din Bâlta (cel despre care se zice că ar fi Badiu Cârciumaru), Anghel Tuță, Ion Logofătul și Stan Boștinariu din Scaești,au hărțuit hoardele turcești prin lunca Jiului, până spre Craiova. Regret foarte mult că din frumosul cântec bătrânesc "Anghel", cântec mult îndrăgit de bătrânii timpurilor de mult apuse nu am putut culege prin anii 1920 - 1925, decât puținele fragmente pe care le redăm.

Bătrânii de la care le-am cules sânt: Ioan Scaețeanu, Nicolae Barbu, Marin D. Munteanu, 1920, iar în 1925 Marin D. Munteanu, Gogu Giugă, Ion Tomescu.

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

STAN BOȘTINARIU *

Și-am zâs verde măghirean,
Și-o foaie de leuștean,
N-ați auzit de-un Jiean,
De-un voinic, de popa Stan.
Noaptea, turcii căsăpește,
Și zâoa cântă popește.
Care umblă prin zăvoaie,
Prinde turcii și mi-i taie.
Turcii Pasvantlâului,
Beleua Rumânului.
Ce satu i-a cutropit,
Bordeiele - au pustiit,
Șicolița mi-a scrumit,
Biserica-a pârjolit,
Pe copii mi i-a robit,
Muierile-a necinstit,
Pe bătrâni i-a căsăpit?
Cu văru-său Angheluță,
Ce-i zâceau și Anghel Tuță.
Cu logofătul Ionică
Ce purta turcilor pică.
Și cu Badiu cel voinic
Ce nu-i frică de nimic.
Năpustitu-s-au cu toți
Să scape lumea de hoți.
De hoți, de cotropitori
Ce-au vârât lumea-n fiori.
Logofăt Ștefan Buzatu
Mi-a adus cu el tot satu.
Și-ăl din deal și ăl din vale.
Strâns-au lume, mic și mare.
Și-apoi frate, frățioare,
Făcu prin zăvoi cărare.
Prinde turcii, de călare
Cu juvățul pe spinare!
"Haida dii, murgule, dii,
Du-mă pe cărări de Jii,
Ca s-ajung până la Dii,
Să-m scot frații din robie,
Din amar și grea urgie! "
Popa Stan, cu gloata lui,
Ține pasu turcului.
Unde turcu poposește,
Acolo mi-l căsăpește,
Și urdia-i pustiește!
Turc păgân, tu, liftă rea,
Îneca-te-ar Dunărea.
Pe popa Stan mi l-ai prins,
L-ai băgat în foc nestins,
Că de-abia l-am scăpat,
Aproape nevătămat!
Numai logofăt Ștefan
Zace scrumit sub tufan!
Turcule, l-ai prăpădit,
Fiț-ar neamu-afurisit!
Cum arsăși tu satu meu
Să te ardă Dumnezeu! **
.....

*** După mărturisirea bunicului, Ioan Scaesteanu, cântecul "Stan Boștinariu" este opera lui Dinu Jianu, nepot al preotului Stan, care povestea cu multă duioșie isprăvile acestui preot - haiduc și i-a făcut și cântecul de mai sus.**

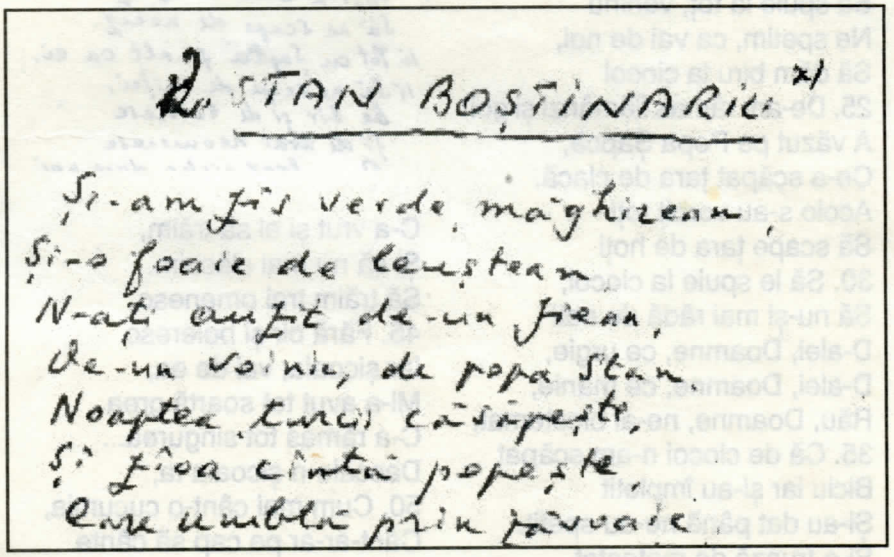
2. STAN BOȘTINARIU"
Și-am zis verde măghirean,
Și-o foaie de leuștean
N-ați auzit de-un Jiean,
De-un voinic, de popa Stan.
Noaptea turcii căsăpește,
Și ziua cântă popește,
Care umblă prin zăvoaie

**** În legătură și urmare a baladei "Anghel" multă vreme bătrânii povesteau despre grozăviile săvârșite de turcii lui Pasvantoglu, dar și de eroica apărare a sătenilor scaiești.**

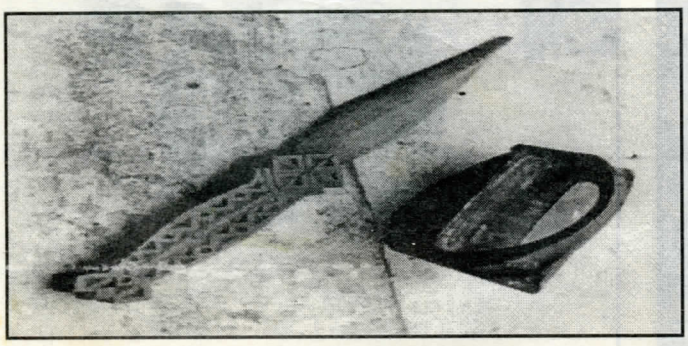

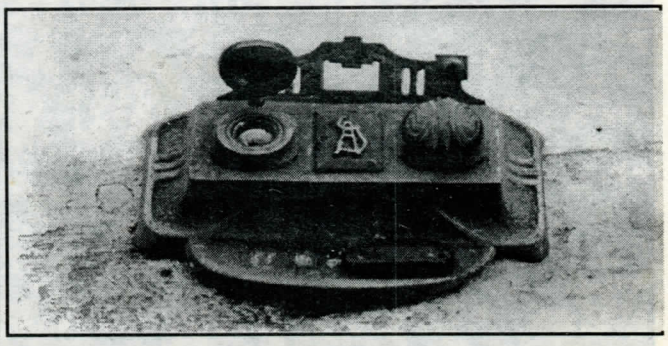

GHEORGHE OBROCEA: Obiecte care au aparținut preotului ALEXANDRU GREGORIAN

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

CÂNTECUL DINULUI*

Și-am zis verde-o viorea.
Ascultați la moșu-ncoa
Să vă cânt povestea mea.
Despre tot ce-a pătimit
Dascăl Dinu, cel vestit,
De-o lume-ntreagă-ndrăgit
Da de ciocoi urgisit.
Fi-le-ar neamu-afurisit.
C-amar l-au batjocorit!
Și-apoi verde de grâu copt.
În anu patruzeci și-opt.
Fost-a Dinu la Izlaz
Să ne scape de necaz.
Tot cu Șapcă și-alt ca ei.
Să ne scape de mișei,
De bir și de boieresc
Și de trai neomenesc
C-au luat pielea dupe noi,
Bată-i focu de ciocoi!
La Izlaz fost-a și Dinu,
Să spuie la toți, veninu
Ne spetim, ca vai de noi,
Să dăm biru la ciocoi
De-am rămas flămânzi și goi!
A văzut pe Popa Șapcă,
Ce-a scăpat țara de clacă.
Acolo s-au vorbit toți
Să scape țara de hoți
Să le spuie la ciocoi,
Să nu-și mai râdă de noi!
D-alei, Doamne, ce urgie,
D-alei, Doamne, ce mânie,
Rău, Doamne, ne-ai blestemat,
Că de ciocoi n-am scăpat
Biciu iar și-au împletit
Și-au dat până ne-au spetit.
Și-o frunză de matostot.
Nici biet Dinu n-a scăpat.
Ciocoii mi l-au aflat
Și l-au și gonit din sat,

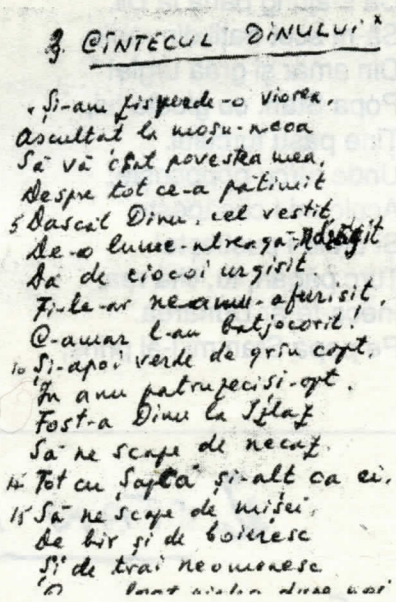
3. CÂNTECUL DINULUI*

Și-am fis verde-o viorea,
Ascultat la moșu-ncoa
Să vă cânt povestea mea,
Despre tot ce-a pătimit
Dascăl Dinu, cel vestit,
De-o lume-ntreagă-ndrăgit
Da de ciocoi urgisit.
Fi-le-ar neamu-afurisit,
C-amar l-au batjocorit!
Și-apoi verde de grâu copt,
În anu patruzeci și-opt.
Fost-a Dinu la Izlaz
Să ne scape de necaz.
Tot cu Șapcă și-alt ca ei,
Să ne scape de mișei,
De bir și de boieresc
Și de trai neomenesc
C-au luat pielea dupe noi,

C-a vrut și el să trăim,
Și să nu mai clăcuim.
Să trăim trai omenesc,
Fără bir și boieresc.
Iar școala, vai de ea,
Mi-a avut tot soartă grea.
C-a rămas tot singurea...
Dascăle-n școala ta,
Cum mai cânt-o cucumia,
Cânt-ar-ar pe cap să cânte
La toți ăia di la Curte.
Nici picior să nu rămâie,
Din ăi de-au bătut-o-n cuie.
Că școală ca a ta
Nu mai avea niminea!
.....
Dinu e acum departe,
Doo dealuri ne desparte
Mi s-a dus la Sârsca-n jos,
C-a fost tânăr și frumos,
Bun cu lumea, omenos,
La toț le-o fi cu folos!

*** În acest frumos cântec, este vorba de suferințele învățătorului Dinu, primul învățător al școlii satului din deal (1843), care pentru motivul că a luat parte la revoluția din 1848, a fost izgonit din sat de către boierul Iancu Stoenescu, închizându-i -se și școala.**

Mult iubit și respectat de popor, fiind un bun învățător și priceput doinitor, a fost "pus în cântec". Acest cântec a fost perpetuat de către urmașii lui în dăscălie Ioan Marinescu, Gh. Popin, Ioan Săndulescu și cântat cu drag, însă cu multă fereală.

Bătrânul preot Ioan Scaețeanu, fin și nepot al lui Dinu, ne cânta acest cântec, nespus de frumos.

Cu tot regretu, n-am putut reține decât ceea ce se vede, căci manuscrisul precum și caietul dascălului s-au pierdut.

Cules în 1920 - 1924

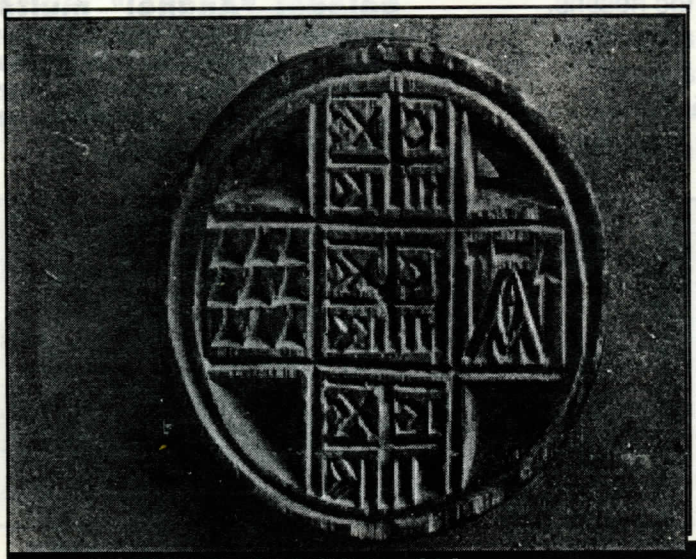

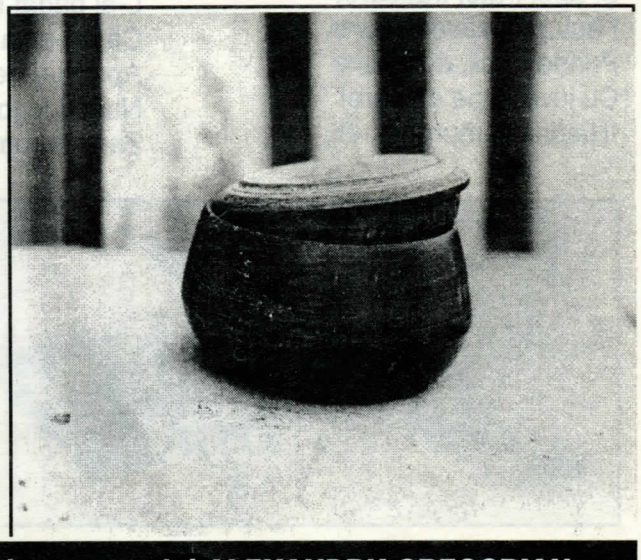

GHEORGHE OBROCEA: Obiecte care au aparținut preotului ALEXANDRU GREGORIAN

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

CÂNTEC HAIDUCESC *

Frunzuliță mărăcine.
Spune. voinicule, spune
Ce ț-a fost măi drag pe lume?
-Mi-a fost drag să fiu voinic,
5. Să ies sara pe colnic.
Fără frică de nimic.
Să cânt din fluier de fag,
Să cânt mândrelor cu drag.
Drag mi-a fost să fiu haiduc.
10. Calea codrului s-apuc.
Să mi-ațin cărările,
Să mă bat cu poterile.
Să-i ajut să nemerească
Drept în flinta haiducească.
15. Da-i-ași hrană corbilor,
Corbilor și lupilor.
Alelei, măi poterași,
Mulți fârtați îm curățași.
Curăța-mi-te-ași și ieu,
20. Că mi-o veni rându mieu!
Fost-am slugă la ciocoi.
Le-am fost și cioban la oi.
Da cu biciu m-au bătut
Când din oi am mai pierdut.
25N-am pierdut, nu le-am furat,
Fiarăle mi le-au mâncat.
M-au pus la fum de ardei,
Ipistat și vătășei.

La care cum le-a venit,
30. Toț cu biciu m-au plesnit
Și trupu mi-au hărtănit.
De frica ciocoiului,
Îm loai calea codrului,
Codrului, fârtatului.
35. M-apucai de haiducit,
Cu ciocoi de răfuit.
Pentru trupu-m hărtănit.
Cu ciocoi, cu potera,
Ca să-m stimpăr inima
40. Să vărs otrava din iea.
Pe spinare ciocoiască,
Să-m port boata haiduciască.
Să-i învăț cum să trăiască.
Prin cel codru să colind,
45. Toată ziua hăulind,
Poterile păcălind:
Ulte-l ici, uite-l colea,
Uite-l prin văi, prin vălcea,
Și pe unde nemerea.
50. Umblă potera, haihui,
la haiducu, de-unde nu-i!
Că haiducu mi-e voinic,
N-are frică de nimic.

-Ieși ciocoi, la drumu mare,
55. Să-ț scriu cartea pe spinare.
Cu condei de sânger tare,
Ca să vezi pe pielea ta,
Ce frumos s-o încresta,
Bunătatea parului

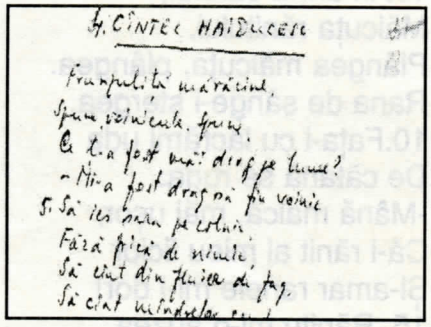
4. CÎNTEC HAIDUCESC
Frunzuliță mărăcine,
Spune, voinicule, spune,
Ce ț-a fost mai drag pe lume?
-Mi-a fost drag să fiu voinic
5. Să ies sara pe colnic
Fără frică de nimic
Să cânt din fluier de fag,
Să cânt mândrelor cu

60. Și dulceața biciului
Să te-nvăț, ca să ții minte,
Cum să fii de-acu-nainte.
Drag mi-e-n codru și-n zăvoi,
Să bag spaima în ciocoi.

*** Auzită în 1920 de la Nicolae Lăețu și în 1928 de la același și de la Marin D. Munteanu, Sandu G. Giugă și Nicolae C. Ivan, Ion Tomescu etc.**

FATA ȘI HAIDUCU*

Frunzuliță și-o cicoare,
Cum măi plânge-o fată mare
Îm plânge de dor și jale
Și privește-n sus pe cale.
5. -Frunzuliță-a bobului,
Unde "focu" să mă sui,
Să pui capăt dorului,
Dorului, nebunului?
Ași sui și m-ași tot duce.

Și bătut și huiduit,
Neicuța s-a haiducit
20. Și prin codru mi-a pornit.
De neicuța, gură dulce
Doru spre el m-ar tot duce.

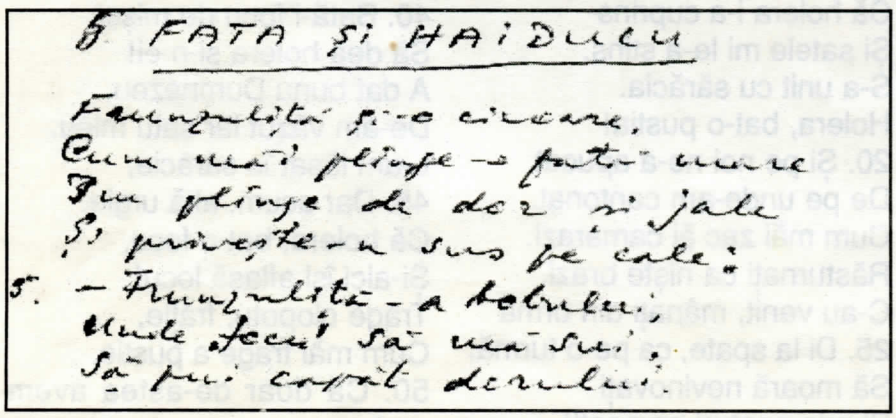
5 FATA ȘI HAIDUCU
Frunzuliță și-o cicoare,
Cum măi plânge-o fată mare
Îm plânge de dor și jale
Și privește-n sus pe cale:
5. -Frunzuliță-a bobului,
Unde focu' să mă sui,
Să pui capăt dorului,

10. Doru să nu mă apuce,
De neicuța, gură dulce.
Amândoi ne-am logodit,
Și ce trai am fi trăit
Dar dușmanii bată-i focu,
15. Rău mi-au măi mâncat norocu,
Că de-atât bine trăit,
Tot de biruri chinuit,

Dar neica-i departe, tare,
Umblă potera călare.
25. Tot cu flintele-n spinare,
Și pândind pe la cărare.
Dragu mieu, cu ceata lui,
Țân calea dușmanului,
Pe cărarea codrului.
30. Că mi-e mândru și voinic,
N-are frică de nimic.
Dragu mieu, bădiț-al mieu,
Mi-l aștept, aștept mereu,
Să mi-l culc la sânul mieu.
35. Mi-l aștept, privind în zare,
Să mi-l văd venind călare.
Să-i țân calea pe cărare.
Taica,maica, tot mă-ntreabă,
De ce sânt neagră și slabă.
40. Mă tot zmiorcăi ca o babă
Și-m curg lacrimile salbă?
De-ar căta-n suflet la mine,
Ar găsi un mărăcine.
Badeo-i doru di la tine
45. Ce-nțapă inima-n mine!
Dacă văzui și văzui
Cu doru să nu mă pui.
Îm loai calea codrului,
Lăsai focului argeaua
50. Și-m apucai poteceaua
Să-i pui capăt dorului,
Dorului, hainului.
Cu neica să mă-ntâlnesc.
Și cu el să haiducesc.
55. Amândoi să ne iubim
Și în codru să trăim.

*** Auzită de la Păunica Mițu de 17 ani - în 1927 și de la Sandu G. Giugă de 55 ani, în 1935, Ion Tomescu, 1927.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Și-am zis verde matostat.
Spre cea margine de sat.
Trece un car ferecat.
Cu-n rănit pe fân culcat
5. Și-m jelește-n urma lui,
Tot în urma carului,
Măicuța rănitului.
Plângea măicuța, plângea.
Rana de sânge-i ștergea.
10.Fața-i cu lacrămi uda
De cătană se ruga:
-Mână maică, măi ușor,
Că-i rănit al mieu ficior
Și-amar ranele mi-l dor!
15. Rănitu mi-o auzea
Și din gură-așa-i zâcea:
-Taci măicuță, nu mai plânge,
Că-n chiept inima-mi să strânge,
Să umple de foc și sânge!
20. Du-te maică, du-m norocu,
Ieu rămâi pe-aici, cu focu
Rău m-a păscut nenorocu.
Multe clupse mi s-a-ntins,
Dar dușmanii nu m-a-nvins.

RĂNITUL*

25. Număi jalea m-a cuprins.
Că-m venea măicuță-a plânge,
Când vedeam atâta sânge.
Vedeam trupuri sfărâmate,
Cu pământ amestecate.
30. Vedeam bieții camarazi
Zvârcolindu-se supt brazi
S-au luptat ca nește smei.
Dar dușmanii-au fost mișei.
Hoața moarte m-a cătat
35. M-a cătat și m-a aflat
Și de ea tot n-am scapat,
De-acum zac pe fân culcat.
De obuză sfârtecat.
Nebeut și nemâncat.
40. Dac-o fi să mor, măicuță,
Să-i spui și la-a mea mândruță
Să-i spui că pân-oi muri
Tot la ea mă v-oi gândi.
Și când maică, v-o fi dor,
45. Dac-ați fi aflat că mor,
Să-mi iei mândra și-ai mei frați
Să veniți să mă cătați
Între Putna și Galați.
Și-acolo o să-mi aflați
50. Mormântu în care zac
Înflorit cu flori de mac.
Pe mormânt, o fată mare
Mi-a sădit, maică, o floare.
Și mi-a aprins lumânare.
55. Că n-am avut ursâtoare
Și-am ajuns să mor departe.
Fără mumă, fără frate,
Fără mândrulița mea,
Ce-am lăsat-o singurea
60. Și-o tot plânge și-o ofta.
Să plângă maică, cu foc
Pe-al tău fiu, fără noroc!

*** Culeasă în 1925 de la Marin N. Slămnoiu, care a luptat eroic la Oituz și la Mărășești unde a fost grav rănit. A murit în 1935, din cauza ranelor primite. În această variantă o cânta foarte frumos în 1930, Ana Sandu, pe atunci de 18 ani.**

Foaie verde, bob năut,
Doamne, grea soarte-am avut.
Că războiu s-a făcut
Și Dunărea ne-a trecut.
5. Di la Dunăre, la vale,
Doamne, număi foc și jeale.
Număi sate pustiite

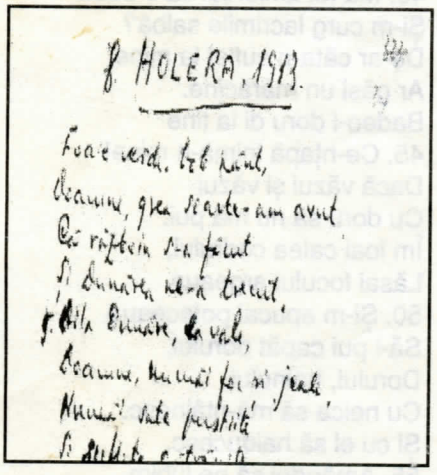

Și suflete cătrănite.
Sărăcie, ca la noi,
10. Gemea lumea de ciocoi
De ciocoi și de nevoi

Holera, 1913 *

Și de-o pacoste măi ra
Îi loviră holera.
Că pe unde te uitai,
15. De bolnavi și morți îm dai
Că holera i-a cuprins
Și satele mi le-a stins.
S-a unit cu sărăcia.
Holera, bat-o pustia!
20. Și pe noi ne-a apucat.
De pe unde-am cantonat.
Cum măi zac ăi camarazi.
Răsturnați ca niște brazi.
C-au venit, mânați din urmă
25. Di la spate, ca pe-o turmă.
Să moară nevinovați
Și prin șanțuri aruncați!
Când stăm sara la popas
Ne gândim: ce-o fi acas?
30. Acas,am lăsat pustie
Și jale și sărăcie.
Grâușor nesăcerat,
Și ogoru nearat.
Boierescu neplătit
35. Și pătulu, pustiit!
Bate-i Doamne, cu mânie,
Cu potop, cu grea urgie,
Pe-ai de ne-au trimes, măi frate,
Să murim în strinătate
40. Bată-i focu de mișei,
Să dea holera și-n ei!
A dat bunu Dumnezeu,
De-am văzut iar satu mieu.
L-am lăsat în sărăcie,
45. Dar acum, altă urgie.
Că holera, bat-o focu,
Și-aici își aflasă locu!
Trage clopotu, frăție,
Cum măi trage a pustie.
50. Că doar de-astea avem parte.
De boieresc și de moarte!

*** În această variantă, am auzit-o în 1926, de la Nicolae Lăețu, Păunica Mîțu, Ion Tomescu.**

DOBRE HAIDUCUL *

II

Foiliță, matostat,
Și-ntr-o zi cam pe-nsărat,
Dobre, calu și-nșăoat,
Cornu-n gură mi l-a loat,
Și văile-a răsunat:
-Hai mă voinici, dupe mine
Să vă-nvăț să trăiț bine!
Tu, Petrică, frățâoare,
Măi lasă cele mioare.
Fetele, pe la izvoare.
Pune-ț junghi la cingătoare.
Și pușcuța la spinare,
Că nu-i timp de ciobănit
Nici mândrele de iubit.
Ci e timp de haiducit.
Ciocoii ne-a prăpădit,
Bordeiele ne-a golit,
Fetele ne-a necinstit,
Copiii i-a schingiuit,
În bătaie ne-a znopit
Și pe toț ne-a sărăcit!
De-acu timpu ne-a venit,
Să le plătim însutit!
"Of, ciocoi, ciocoi,ciocoi,
Ce-o să măi dăm iama-n voi!
Lovi-v-ar casa, pustia
Și neamu nemernicia.
Vedea-v-aș goi în bordei,
Afumați cu fum de-ardei!"
Bine vorba nu sfârșa,
Și alt corn mi s-auza
De dila deal de vâlcea
De vâlceaua Pătrului,
Pătrului haiducului.
-"Stăi, mă frate, frățâoare,
Nu mi-e gându la mioare.

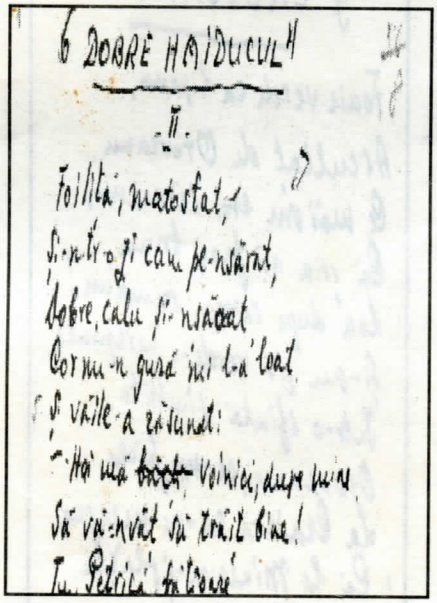

Nici la sân de fată mare
Ci la sfânta răzbunare!
Pe Murgu l-oi înșeoa
Ca să mergem amândoi,
Să plătim la ăi ciocoi,
Să plătim vârf și-ndesat,
Pentru cât ne-a apăsat,
Pentru câte-am îndurat,
Lacrimile ce-am vărsat!"
Pe cel deal, pe cea culmiță
Care duce la Corniță,
La conacu Racoviță.
Doi voinici, călări,mergea
Nici șoaptă nu s-auza.
Nici cântec de păsărea.
Cobora, îm cobora.
Pe poteca din vâlcea.
La conac îm ajungea.
Pe logofăt mi-l prindea
Și dreptate îm făcea:
-"Logofete, logofete,
Ia dă-te-ncoce băiete,
Să te săturăm de fete.
Noi te-om lua măi pe-ndelete
Te-om strânge puțân la bete!
Mi-l sucea, mi-l răsucea.
Cu ciumagu mi-l pălea.
Și pe jos mi-l tăvălea.
Mielușel, că mi-l făcea!"
"Și-acum, vez, boier Ioniță
Măi scobește prin lăcriță.
Și măi scoate-o pungulițâ.
Tot plină cu gălbinași,
Că di la noi ni-i furași.
Scoate ocale cu vin
Ca să bem și noi din plin.
Să bem, să ne veselim,
Cu dobândă să-ț plătim,
Pentru cât ne-ai pătimit,
Pentru cât ne-ai otrăvit"...

*** Auzită în 1920, de la bătrânul Marin D. Munteanu, care o și cânta foarte frumos. La fel, de la Ion Tomescu și Năstăsie Lăețu, în 1925.**

RADU *

Foaie verde-a bradului,
Prin pădurea Badiului
Trece mama Radului,
Din ochi negri lăcrămând,
Din guriță suspinând.
Și de Radu întrebând:
"N-aț văzut pe Radu mamii?"
"L-am văzut la crâșma Stanii
Unde-ș bea drumeții banii
Și haiducii gologanii.
Radu bea și chefuiește
Și de moarte nici gândește
Șade Radu, bea vin rece
Și cu lăutari petrece."
"Maică, măiculița mea,
Mie grija, nu-m purta.
Nu-s fomee cu tulpan,
Ci-s haiduc, cu buzdugan.
Sânt voinic, cu fruntea lată,
Mă bat cu potera toată."
Dar potera, ce-m făcea?
Pe Radu că mi-l găsa
La el că mi să ducea
Și din gură-i cuvânta:
"Dă-te Radule, legat,
Ca să nu mori împușcat.
Or de sabie tăiat
Și în șanțuri aruncat."
Bine vorba nu sfârșa
Radu, pușca și-o loa
Și-n poteră că-m trăgea
Da pușca foc nu loa.
Foaie verde, matostat
Pe Radu l-au loat legat.
Potera l-a-nconjurat.

*** Cântată foarte frumos de Sandu G. Giugă și Marin D. Munteanu, în 1925.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

OROVEANU *

Foaie verde ca lipanu,
Ascultat de Oroveanu.
Ce măi om era sărmanu.
Că știa să facă banu
5. Loa dupe sărac sumanu!
Și-am zâs verde-o micșunea,
Într-o sfântă sâmbătă,
Oroveanu, ce-m făcea?
La Craiova că-m mergea
10. Că la Minerva-i plăcea
Și-acolo el petrecea.
Jurnalu tot mi-l citea
De-o cafea că porâncea.
Ceașca-n mână când o loa,
15. Ceașca-n mână îi pleznea.
Dupe scaun să scula
Și din gură-așa zâcea:
"Maică...pe mâne-sa.
Da ce să fie asta?"
20. Or cineva-a pribegit.
Or cocoana mi-a fugit.
Or casele s-a aprins?
La trăsură să suia.
Și la curte că-m mergea.
254. La șofer că îm striga:
"Ascultă, Mărine-ncoa.
Scoate otomobila,
Să mergem la Lăcrița,
Ne-așteaptă boierimea."
30. Șoferu îi răspundea:
"Ascultă,cocoane-ncoa,
Acu, e târzâu, noaptea.
E ceasu unu din noapte,
Mi s-arată sămn de moarte."
35. Oroveanu, ce-m făcea?
La șofer el îm mergea,
Doo palme îi trăgea,
Și-ncodată-i porâncea:
"Scoate otomobila,
40. Să mergem la Lăcrița."
Șoferu ce îm făcea?
La magazâie mergea.
La mașină să ducea.
Benzână -n ea, că torna
45. Torna de curgea pe roate,
Că s-arăta sămn de moarte.
In masină să suia.
Și la scară mi-o tragea:
"Cocoane, săru-mâna.
50. Iote-i gata, mașina.
Ca să mergem la Lăcrița."

O cățălușe tărcată,
Fir-ar a năibii și moartă.
Când în poartă, când supt roată!
55. Oroveanu, ce-m făcea?
În mașină să suia.
Și la Lăcrița pornea.

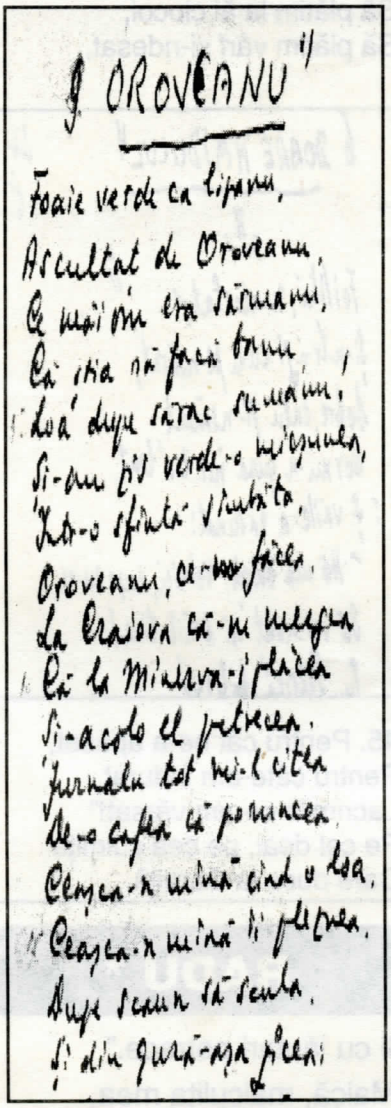

Pân-la Cârcea că mergea,
Între Cîrcea și Pielești
60. La cantonul din Pielești
La canton când ajungea,
Cantoneru ce-m făcea?
Bariera c-o închidea.
Oroveanu îi striga:
65. "Ascultă, Matei, încoa.
la deschide-m bariera
Să trec cu-otomobila
Că mă duc la Lăcrița,
M-așteaptă boierimea."

70. Cantoneru răspundea:
"Ascultă, cocoane-ncoa
Nu deschid bariera.
I-a uite trinu-i colea!"
Oroveanu, ce-m făcea?
75. Mâna -n pozânar băga.
Revorvelu că-l scotea.
Șapte gloanță slobozea
Bariera o deschidea
Mașina că o pornea
80. Doo roate că-m trecea.
Când să treacă alelalte
Mi-a venit trenu la spate.
Și ne-am prăpădit, măi frate!
Venea trenu-accelărat.
85. Tot ca un câine turbat.
Pe Oroveanu l-apuca,
Botu mașinii că-l loa.
La Craiova-l aducea,
Boieri mari că mi-l vedea.
90. Și din gură așa zâcea:
"Sărmanu Oroveanu
Ce măi om era, sărmanu.
Oroveanu cu parale.
Muri fără lumânare.
95. Oroveanu, om bogat
Îm muri și dezbrăcat."
Țăranii lui că-m venea.
Și din gură-așa zâcea:
"Fire-ai năibii, Orovene,
100. Cu toate slugile tele.
Că ne dai pogoane grele
De munceam vara la ele.
Pentru-o vacă, ce-o aveam,
Toată vara clăcuiam.
105. Când erea la socoteală,
Ne găsai dator o vară
Nu ca-n timpul lui Știrbei,
Să pui plugul unde vrei.
De când a venit Carol,
110. Am rămas cu capul gol!"

***Auzită în 1929, de la Petre Gh. Protosescu, pe atunci cobzar și vestit cântăreț de balade. Cântată de Mihai Lăețu și înregistrată pe bandă de magnetofon de domnul I. Rusu Șirianu, s-a difuzat de Studioul de Radio Craiova în emisiunea de sâmbătă, 7 decembrie 1968, ora 18,30.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Foaie verde micșunea.
Într-o sfântă Dumineca.
În orașu Craiova.
De-o nuntă că să făcea
5. O nuntă de precupeț
Numai oameni de-ai șireț.
Dar nașu cine-mi era?
Ilie Arambașa
De bătea o mahala.
10. Număi lu Dincă-i temea.
D-alei nașu ce-m făcea?
La nuntă că îm venea
Pe fină-sa mi-o-nvelea
La biserică mergea
15. Mergea și mi-i cununa.
Diaconu că-m venea
Și la masă s-așeza.
Dară nașu ce-m făcea?
La precupeț că-m striga:
20. "I-ascultaț băieț încoa.
De-o veni Dină colea.
Să ne strice liniștea
Bătaie ce i-ați trăgea.
Să mi-l ia cu pătura."
25Precupeții ce-mi făcea?
Cuțitele ascuța
Revorvelele-ncărca
Pe Dină că-l aștepta.
Iar vară-sa mi-auza
30. După Dină că-m pleca.
La cârciumă îl căta.
Jos la Pașea mi-l găsa
Și deoparte că-l chema
Și din gură - așa-i zâcea :
35. "Neică Dină, dumneata,
Ia ascultă neică-ncoa:
Precupeții să vorbiră
Cuțâtele mi-ascuțâră
Revorverele-ncărcară
40. Pe tine te așteptară."
D-alei Dină ce-i zâcea:
"Hai sictir, curvă, căța
Să nu porț tu, grija mea
Poale lungi și minte proastă
45. Îm ai minte muierească.
Să nu porț grije voinicească."
Iar vară-sa că-m pleca.
Și Dină să-napoia
În cârciumă iar intra.

DINĂ DUDULEANU *

50. Un chil de vin porâncea.
Tocma-n fund îl răsufla:
În stradă el îm eșea
În trăsură să suia
La nuntă drept să oprea
55. Și la nașu să ducea:
"Ascultă, nașule-ncoa.
Să vină fina colea
Să mi-o dărui cu ceva.
60. Să-nvârtesc hora cu ea
C-a fost ibomnica mea.
Din copilăria mea."
Dară nașu, ce-m făcea?
Cu fină-sa să vorbea
65. Lăutarii că îi da
Și hora că mi-o-ncepea.
Juca Dină ce-m juca
Cu mireasa-alăturea.
Precupeții ce-m făcea?
70. La nașu că să ducea
Cu nașu că să vorbea,
Ca să-nceapă bătaia.
Iară nașu ce-m făcea?
Di la masă să scula
75. Drept la Dină că mergea.

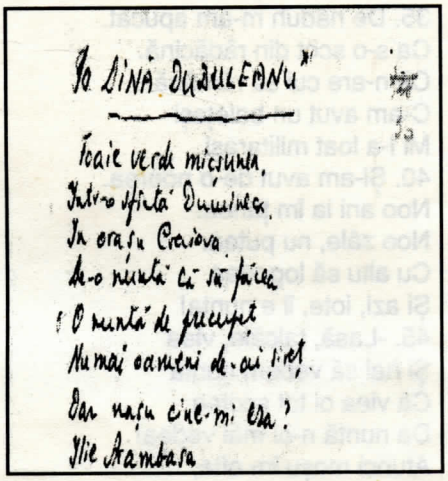

Două palme mi-i trăgea.
Dară Dină, ce-i zâcea?
"De ce faci nașule-așea?
Păcat de tinerețea mea!
80. De când muica m-a făcut
Așa palmă n-am văzut.
În școală-am învățat
Și-așa palmă nici n-am loat."
Iară Dină, ce-m făcea?
85. La frate-său că striga:
"Ia ascultă, Nică-ncoa.
Ia s-aduci lancia mea
Și s-o bagi pe supt manta
Să nu te vadă mama.
90. Ca să-i faci inimă ra.
Lancia și cu toporu
Să facem aici omoru.
Or dreptate, or la moarte,
Că eu sânt lăsat de toate."
95. Iară Nică, ce-m făcea?
Acasă că să ducea.
Lancia că mi-o loa
Și toporu, tot așea.
Le băga pe supt manta
100. Să nu le vadă mama.
Și fuga că se ducea.
Acolo când ajungea.
Pe Dină nu mi-l vedea.
Precupeții-l cuprindea,
105. La mijloc că mi-l băga
Și-n el cu pumnii, căra.
Iară Nică, ce-m făcea?
Lancia că mi-o scotea
De-azvârlita-o arunca.
110. Dină-n mână-o sprijinea.
Și-ncepea de mi-o-nvârtea.
Pe ginere mi-l tăia.
Și-ncă doi alăturea.
Cu Trănculescu-m vorbea;
115. "I-ascultă,nea Niță-ncoa,
Hai să-ncepem bătaia.
Bateț voi, marginile,
Că eu bat mijloacele
Că le știu soroacele.
120. Și-ncepea de îm bătea.
Toată nunta că-m fugea.
Nașu nu să ofilea,
Loc la masă că-m ședea.
Și lăutari-i cânta!"
125. D-alei Dină, ce-m făcea?
Drept la nașu să oprea
Cu lancia că trăgea
Capu-n creștet îi spărgea.
Lăutarii că și-i loa

(urmare în pagina 16)

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

(urmare din pagina 15)
130. Și mireasa - alăturea.
La lăutari porâncea
Și hora că mi-o - ntindea.
Iote măre, ce-m venea?
Îm venea poliției.
135. Dină nu să ofilea.
Tot înainte juca.
Venea și procororu,
Ca să constate omoru.
El pe Dină mi-l striga:
140. "Neică Dină, dumneata,
Stai puțân, nu mai juca
Și vino la mine-ncoa
Ca să-m spui ce-i pricina."
Iară DInă, ce-m făcea?
145. La procoror să ducea,
Ca să-i spuie pricina.
Procororu, ce-m făcea?
Mâna pe Dină punea,
Și pe Dină îl prindea
150. Îl prindea și mi-l lega.
Iară Dină, ce-m făcea?
Dooă trăsuri arvunea,
Într-una, el să suia,
Și într-alta, lancia.
155. La Parchet drept că mergea
La Parchet când ajungea,
Pe Dină că-l judeca
Pe viață mi-l condemna
La Bucovăț îl ducea.
160. Precupeți să vorbea
Mâna pe Nică punea.
Bătaie că îi trăgea,
De mi-l loa cu pătura.
Iară NIcă, ce-m făcea?
165. De-o scrisoare că făcea,
Lu Dină i-o trimetea.
Iar Dină ce-i răspundea?
"Neică, Nică, dumneata,
Nu știi, bre, puterea mea.
170. Ca să pui mâna pe ea?
Să tragi în stânga și-n dreapta.
Și să vii neică, încoa
La-nchisoare-n Bucovăț
La pușcăria de hoț."
175. Dar Dină, ce-m măi făcea?
De-acolo că îm scăpa.
Acasă, mi să ducea
Dar din drum măi ocolea
La Pașea mi să oprea
180. Și la masă s-așeza
Pe beut mi se punea
Pe beut și pe mâncat
Pân-ce mi s-a îmbătat.
Iar chelnăru, ce-m făcea?
185. La Dină că să ducea,
Ca să-i dea socoteala.
Iară Dină, ce-m făcea?
Dupe scaun să scula,
Și de piept că mi-l loa.
190. Doo palme mi-i trăgea
Și-nspre ușe să pornea.
Iar chelnăru, ce-m făcea?
Mâna -n pozânar băga,
Revorverul că scotea.
195. Dupe el îl slobozea
Și pe Dină-l împușca!

***De la Petre Gh.Proteșescu în 1925**

MOȘNEAGU*

Foaie verde de susai,
Mă mir moșule, ce-m ai ?
-Verde foaie de-arțărași
Mi-am avut un băiețași
5. Și l-a loat militărași.
Sâmbătă, mi-a logodit.
Duminică, mi-a nuntit
Și luni, ordin i-a venit.
Ordin di la-mpărățâie
10. Să plece la milițâie.
Și-am avut o noorea
Nooă ani ea îm țânea,
Nooă zâle, nu putea.
Și cu altu îm nuntea.
15. Atunci, moșu ce-m făcea?
Târnăcopu că și-l loa
Și la vie, că-m pleca.
S-o scoată din rădăcină
Că n-are cui să rămână.
20. Și n-o dă pe mână strină.
Dor un rânduleț scotea,
Când pe supt vii să uita
Iacă mări, că-m vedea
Cum venea un soldățâl,
25. Cu sabiea după iel.
De moșneag s-apropiea
Și din gură îi grăiea:
-Bună zioa, moșule!
-Mulțumesc, sărgentule!
30. -Nu ie taicule, păcat,
Să dai viea peste gard.
Strugurii pe jos, călcați
Cu țărână-amestecați?
-Nu ie taicule, păcat,
35. De năduh m-am apucat.
Ca s-o scot din rădăcină.
Că n-are cui să rămână!
C-am avut un baiețași
Mi l-a loat militarași
40. Și-am avut de-o noorea.
Noo ani ia îm țânea.
Noo zâle, nu putea.
Cu altu să logodea
Și azi, iote, îi e nunta!
45. -Lasă, taicăle, viea
Și hai să vedem nunta
Că viea oi tot scotea
Da nuntă n-oi măi vedea!
Atunci moșu îm ofta,
50. Târnăcopu-ș lăpăda.
Și la nuntă îm pleca.
La nuntă, când mi-ajungea.
Soldățălu, ce-m făcea?
Pe nașu la iel chiema;
55. Și din gură îi zâcea;
-Să mi-aducă mireasa,
Să vorbesc ceva cu iea!
Mireasa când îl vedea.
Daru di la iel primea
60. Și mâna i-o săruta.
Inelu i-l cunoștea
Și din gură că zâcea:
-Rămâi nuntă, cui ăi vrea,
Mi-a venit soțâoara.
65. Că mi-a venit soțu mieu.

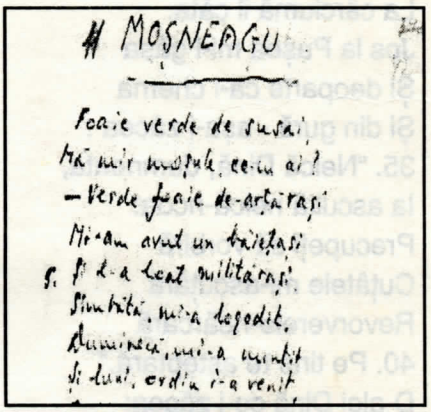

Țâne-mi-l-ar Dumnezeu
Cum a fost pe gându mieu.

*** Varianta din Scaești = cântec foarte vechi, auzit în 1920, de la Nicolae Lăețu, Marin D. Munteanu și alții și în 1932, de la Tudora M. Mîțu, cei de mai sus și Sandu Giugă.**

GHIȚĂ CĂTĂNUȚĂ *

Foaie verde-a bobului
Pe culmița dealului
Plimbă-mi-se,plimbă-mi-se
Pe poteci, coboară-mi-se.
Voinic, Ghiță Cătănuță
Și cu dalba-i de mândruță,
Ce-i frumoasă, ca o floare,
Șireată, nevoie mare.
Cu ochii la Cătănuță
Și cu gându la Lotruță.
În vale, cum mi-ajungeau,
Într-o luncă îm intrau
Dupe cai descălecau
Și pe iarbă s-așezau
În groapă, să îngropau,
În iarba mirositoare,
Numai floare, lângă floare
În iarba mare și deasă
Ca mătasea cea aleasă.
D-alei, Ghiță ce-m făcea?
La mândră-sa să uita
De mijloc mi-o apuca.
Și din gură, așa-i zâcea:
"Mândro, mândrulița mea,
Un viers dulce mi-ai cânta.
Că de când mi te-am loat
Un cântec nu mi-ai cântat!"
Iar ea, galeș mi-l privea
Pe frunte mi-l mângăia.
Și așea mi-i răspundea:
"Ghiță, soțâoru mieu,
Nu dori cântecu mieu.
Măre, eu când l-oi cânta
Munțâi s-or împreuna
Apele s-or turbura,
Lotreanu m-o auzi
Și la tine mi-o veni."
-Maica mâinsa de Lotrean,
De Lotrean, de hoțoman.
Cântă-ț mândro, cântecu
Că mi-e drag ca sufletu
Cântă-m mândro, numai mie.
Pân-la toamnă, cine știe?
Mândra, cum mi-l auza
De Ghiță mi să răzma
Și-ncepu a șuiera
Munț cu munț să-mpreuna
Livezâle să-ncurca
Apele să turbura
Și Lotreanu mi-auza
Sabia la șold că-ș loa.
Pe cal mi să-ncăleca
Și la ei că îm venea
Și lu Ghiță-așa-i zâcea:
-Ghiță, Ghiță Cătănuță
Ce te plimbi cu-a ta mândruță
Și-ai venit cu ea colea,
Tocmai pe moșiea mea?
Da de vrei să scapi cu bine
Dă-m mândra de lângă tine.
Că mi-a fost ursâtă mie.
Să-mi fie, măre, soțâie.
Lângă tine-i șade rău.
Ca floarea lângă dudău.
Dară Ghiță, ce-m făcea?
La Lotrean să repeza
Și o palmă că-i trăgea
-Ghiță, Ghiță, porc de câine
Nu măi vez zâua de mâine!
Cum îți vine să luptăm.
În săbii să ne tăiem,
Or la trântă să ne loom?
D-alei Ghiță, ce-m zâcea?
-Hai la luptă să ne loom
Tot la luptă voinicească,
E mai dreaptă și frățască.
La luptă că mi să loa.
Să stângea, mi să frângea
Și nici unu nu să da.
Veni soarele-n amiaz.
Luptau cu măi mult năcaz.
Veni soarele-n chindie.
Luptau și măi cu mânie.
D-alei Ghiță, ce-m făcea?
La mândră-sa să uita
Să uita cum îi privea.
Iute brâu desprindea,
Și spre ea așa-m grăiea:
-Mândro, mândrulița mea.
Ia-n fă-mi-te măi încoa.
Și-noadă-m brâu la spate.
Că Lotreanu rău m-o bate
Și-ncinge-m brâu la loc
Să dau în Lotrean cu foc!
- Ba, ba, bărbățele, ba,
Mândrulița-i răspundea.
Care-o scăpa netăiat,
Ăla îm va fi bărbat!
Ia arată-ț voinicia.
Lasă brâu, la pustia!
Ghiță - așa cum auza
Din ficat că îm ofta.
Cu-o mână mi să lupta
Cu-alta brâu și-ncingea.
Lotreanu să opintea,
Pe Ghiță mi-l aducea.
De trei ori îl învârtea.
Cu el la pământ când da
Pân-la genunchi îl băga,
Da Ghiță nu să lăsa
Pe Lotreanu l-apuca
La luptă să năcăjea
Din inimă s-opintea
Odată mi-l învârtea.
În pământ cu el, când da
Pân la umeri îl băga,
Palosu, că și-l scotea
Capu lu Lotrean tăia.
Trupu, bucături făcea.
De-o claie, că-m începea
Număi vârf că nu punea
Și mândruțâi că-i zâcea;
Când ploscuța-i întindea:
-Ia mândruțo, vin de bea
C-ăi măi bea, or n-ăi măi bea.
Că e fără vârf, claia!
Iară ea înțălegea
Frig de moarte-o apuca
Mâna că i-o săruta
Cu lacrămi că i-o scălda
Și de Ghiță să ruga
Să nu-i râdice viața.
Ghiță, rău să încrunta
Palosu îș repeza
Și capu că i-l zbura
Vârf la claie că-l punea.
În disagi capu-i băgă

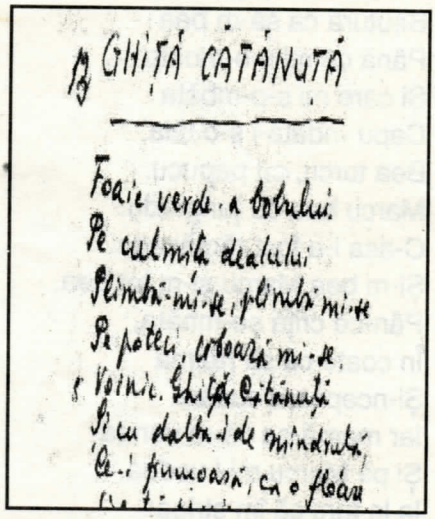

La soacră-sa că-m pleca.
Acolo, când ajungea
Capu din disagi scotea,
Și-n soacră-sa-l arunca:
-Na-ț procopsala, căța.
Asta mi-a mâcat viața!
Soacră-sa, ce îm făcea?
Păru din cap și-l zmulgea
Și pe Ghiță-l blestema:
-Ghiță, ginerelul mieu,
Bate-mi-te-ar Dumnezeu.
Să-ț dea, muică, să te-nsori,
Să te-nsori de noo ori.
Tot prin cele închisori.
Arde-re-ar sufletu-n tine,
Cum arde inima-n mine!

*** Culeasă de la Marin D. Munteanu, Ion C. Budici, Sandu G. Giugă și Petre Proteșescu, în 1926.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

-Și-am zâs, verde mărăcine ,
Ascultați, încoa la mine,
Să vă cânt de Marcu bine.
De spaima ciocoilor,
Grecilor și turcilor.
De ăst Marcu blestemat
Ce trupuri multe-a scurtat,
Până și măicuța lui,
Dată pradă focului.
Ajunsasă maica lui,
Ibomnică turcului,
Turcului, păgânului...
.....
D-alei Marcu, ce-m făcea?
La hanu mare mergea.
Cu turcu alăturea.
Cu turcu balaonu.
Măi negru ca ceaonu.
De-un rămășag s-apuca
Beutură ca să-m bea
Până ce mi s-o-mbăta
Și care mi s-o-mbăta
Capu -ndată-i s-o tăia.
Bea turcu, cu papucu.
Marcu bea cu țarigradu.
C-așa i-a fost rămășagu.
Și-m bea Marcu și-m tot bea,
Pân-ce criță se-mbăta,
În coate că să răzma
Și-ncepea a cucăia.
Iar mamă-sa că-m venea
Și pe Marcu mi-l vedea.
Ia la turc că îm striga:
-Ce tot stai și te gândești,
Pe Marcu nu-l căsăpești?
Vezi că Marcu s-a-mbătat,
Acuși e bun de tăiat
Iar un voinic auza
Drept la Marcu îm mergea,
Și o palmă că-i trăgea.
Marcu din somn că-m sărea.
Îndată că să treza
Și din gură-așa zâcea:
- De când maica m-a făcut
Așa palmă n-am văzut.
La școală-am învățat
Și-așa palmă n-am măi loat.
Sta puțân și să gândea.
De beut iar s-apuca
Și îm bea și îm tot bea.
Pân- ce turcu să-mbăta.

MARCU*

Iară Marcu, ce-m făcea?
Paloșul că mi-și trăgea.
De turc mi s-apropia
Și capu că i-l tăia
Îi tăia turcului capu.
C-așa i-a fost rămășagu.
De la hanu mare pleca.
Un chil de gaz că-m loa
Pe maică-sa îm torna.
Foc di la picioare-i da.
Mă-sa arde și pleznește.
Și Marcu îm chefuiește.
Iar voinicii ce-i zâcea?
-Ce faci Marcule, așa,
Nu-i păcat de maica ta.

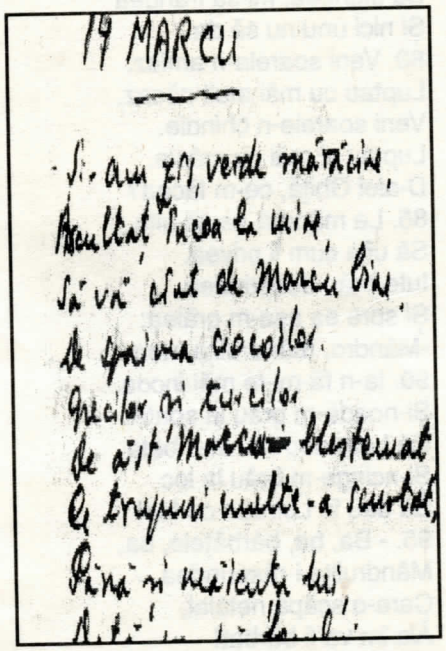

Că mi-ai supt țâța la ea?
-Nu-i păcat de maica mea,
Nu mi-e maică, e cățea,
C-a supt și turcu la ea
Și cu turcu să țânea.
.....
D-alei Marcu, ce-m făcea?
Voinicii și-i aduna
De bătaie s-apuca
Și mulț turci îm căsăpea.
La fântână că-m pleca
Și în ea mi s-apleca
Dar pe geru mi-l vedea
Că nu-i da apă să bea.
D-alei Marcu, ce-m zâcea?
-Ia vino, gerule-ncoa.
Și măi ieși dintr-a fântână,
Să tragem o luptă bună.
Iar geru că-i răspundea:
-Marcule, viteazule,
Pân-acuma n-ai venit.
Cât a fost fân de cosât.
Murea lumea de zăpuc.
Și tu-m umblai zăbăuc
Veniș acu să bei apă,
Când de ger pietrele crapă.
Veniș acuș în Undrea
Când e vai de mama ta.
Eșea geru din fântână
Cu cizmele de nămete.
Cu ciumage de zloiete.
Și din buză când sufla,
Pe toți că mi-i înghețа
Focul li-l împrăștiea.
Corturile pustiea.
D-alei Marcu, ce-m striga?
-Ascultați, băieți încoa
Dupe ger nu vă-ți looa.
Să măriți focurile
Și-ntăriți corturile
Focurile le mărea
Corturile le-ntărea,
D-alei geru, ce-m făcea?
Cu buzăle, că-m sufla.
Corturile sfărâma
Focurile le stingea.
D-alei Marcu, ce-m striga:
-Ascultați, băieți, încoa
Care pe unde-ați putea,
Ne-a-nghețat geru-acuma.
D-alei Marcu, ce-m făcea
La voinici că îm striga,
Și caii că mi-i tăia.
Mațăle, că le scotea.
În coșurile lor să băga.
Abia-așa de măi scăpa!

*** Balada MARCU HAIDUCU culeasă de la Perte Gh. Proteșescu, Ion Tomescu, Dincă Pițigoi, Sandu Giugă, în 1925. Are fragmente și din "MARCU SI GERU", nemaicunoscându-se în întregime, ambele.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

STRIGĂTURI

Eu la joc, mândra la joc.
Mălaiul de ieri pe foc.
Bătui mâța cu vătraiul,
Că de ce n-a scos mălaiul.
***
Cât fusei cu punga plină,
Mă culca puica pe mână.
Dacă dete-n jumătate.
Mă culcă puica la spate.
Dacă dete mai spre fund,
Mă luă cu prăjina-n lung!
***
Sus pe dealu cu tăciune,
Fac fetele rugăciune.
Sâmbăta, dumineca,
Să se poată mărita!
***
Dumnezău să te ferească.
De dragostea muierească
Te usucă ca pe-o iască.
Te bagă-n boală câinească
Și te scoate-n primăvară
Galbin ca turta de ceară.
***
Hai, nevastă, la prășit.
Nu pot, m-am îmbolnăvit!
-Știi nevastă, ce-am gândit?
-Bărbate, nu știu nimic!
-Hai, nevastă, la beut!
-Bodeaproste, mi-a trecut!
***
Săracii nădragii miei
A crescut taica cu ei.
De când m-a făcut pe mine,
I-a cârpit și i-a pus bine!
***
Săracii nădragii mei,
Cum să uită la fomei
Și fomeile la ei!
***
Foicică busuioc,
Dragă mi-e mândra la joc.
Drag îmi e s-o joc în horă,
S-o duc mumii-n casă, noră!
***
Iu-iu-iuu și iuu mă chiamă.
Iepurile-i bun de zamă,
Iepuroaica de friptură,
Mândra de pupat în gură!
***
Horă nouă, știu să joc.
Da nu pui oală la foc!
Cu suveica nu știu da,
Nici pâine a frământa!
***
Eu la joc, muica la joc.
Mălaiu de joi pe foc.
Bătui mâța cu vătraiu,
Ca să ne scoată mălaiu!
***
Frunzuliță, foi cireși
Are mândra opt cămăși
Trei rupte, patru sparte,
Una nu să țâne-n spate.
Da cum să nu fie sparte
C-a sărit garduri înalte.
Mândra mea, sărăcuța,
Mult i-e dragă ulița!
***
Hai, nevastă, să jucăm,
Fată să ne-o măritâm.
Ferice de noi c-o dăm
Vai de capu cui o lua-o,
N-o mai purta șubă noo!
***
M-a făcut muica băiat,
Joc în picioare sub pat.
Cu ciumagu ridicat!
***
Pusăi pânza când dă frunza,
Și-o sfârșii la Sânvăsâi.
Mă căii că mă pripii!
***
Ușurel și amândoi,
Ca tânjeala printre boi!
***
Decât cu urâta-n casă,
Măi bine cu baola-n oasă.
Femeia care-i urâtă.
Nu-i păcat s-o dai pe râpă!
***
Săraca nevasta mea,
Eu zâc una, zece ea.
Na, na, na, na, cap pengea
Însurat îm trebuia?
***
Doo lemne, doo paie,
Fetele să nu prea saie.
Că le cură-n ochi, gunoaie!
***
Cine-n horă n-o juca,
Să-i moară ibomnica
Să vie să-i dau pe-a mea.
Că-i tânără ca mama
Naltă cât lubenița!
***
La casa cu multe fete,
Mor căței fripți de sete.
La casa cu fată mare,
Nu e apă în căldare.
***
Aolele, muicăle,
S-a-ntârâtat fetele.
Și joacă ca grapele!
***
Aoleo, să-ncurcă dracii.
Joacă-n horă și boracii!
***
Nu mă las și nu mă las,
Moară lumea de necaz!
Nu mă las și-m pare bine,
Că e puica lângă mine!
***
Nu sălta prea sus picioru
Ci ia-o cu binișoru.
Nu te grăbi la jucat,
Ca toanta la măritat!
***
Fata muicăi jucăușe,
Cu gunoiu dupe ușe.
Am pus boii la tânjeală,
Să-i scoatem gunoiu-afără.
A năibii, plângea să moară
Să nu-i dăm gunoiu-afără!
***
Foaie verde lemn sucit.
Mândra mi s-a-nvrednicit.
Pe unde coase cu acu,
Bagă șobolanu capu!
***
Și-are mândra doo ii,
Trei sânt rupte, patru sparte,
Doo nu să țân pe spate!
***
De când dai mândro cu dres,
Parcă ești un drac cu fes.
De când dai cu suliman,
Nu-ț măi face capu-un ban!
***
Ușurel și iară,iară,
Că mi-e mândruța cam chioară.
Ușurel și binișor,
C-are scurtă la picior!
***
Albă ești, frumoasă ești,
Numai când te văruiești.
Dar când ești nepremenită,
Ești ca dracu de urâtă!
***
Hora mare, fete n-are
C-au murit de gălbinare.
Numai una a rămas,
Și-aia-i bună de pripas!
***
Hora n-are cin-s-o strige
Vreun flăcău de mai ferice.
Au rămas plodurile
Să ne poarte florile!
***
Iu, iu, iu, până sânt viu.
Că de-oi muri, mort să fiu.
Iu,iu,iu, până trăiesc.
Să tot joc, să tot iubesc!
***
Cine joacă și nu strigă,
Face-i-s-ar gura, strâmbă.
Cine strigă și nu joacă,
Face-i-s-ar gura, toacă!
***
Frumușică-i mândra mea,
Că-i tânără și nu prea.
E tânără ca mama.
Și supțirică, ca soba.
Dacă-i spun că-i șade rău,
Ea să suie-n păru meu!
***
Hop,hop,hop și hop, hop, hop,
M-apucai și eu să joc.
Da de mare-s cât un dop.
Și fetele nu-m fac loc!
***
Busuioc și siminoc,
Lasă-te fată, de joc.
Te tot fățăi, te sucești.
Și tot n-o mai nemerești!
***
Și-n stânga, stângulița,
Să joace și lelița.
Că de când s-a măritat.
Să joace și-a cam uitat.

Nicolae D. Popescu
Marin I.Bălă
Petre Gh. Proteșescu
1941 - Scaești
***
Săraca, nevasta mea,
Nu-i place beutura
Și-i sfărâie litra-n gură
Ca firu din fus, în mână.
***
Cine-n dragoste nu crede,
N-ar mai călca iarbă verde.
Călc-ar-ar doar pe uscat
Ca să creadă la oftat.
Că eu unu, n-am crezut
M-a dus focu, de-am văzut!
Sandu G. Giugă
1941

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Descântece de boală și ritul însoțitor

Extrase din lucrarea în manuscris "Monografia satului Scaești, jud. Dolj", ediția a-III-a, vol. III de Lucreția și Alexandru C. Gregorian.

1 Descântec de BUBĂ
2 Descântec de DRAGOSTE
3 Descântec de ÎNTORSĂTURĂ
4 Descântec de JUNGHIU
5 Descântec de BUBE DULCI
6 Descântec de GÂLCI
7 Descântec de BRÂNCĂ
8 Descântec de BRÂNCĂ - SCRISĂ
9 Descântec de ALBEAȚĂ
10 Descântec de TOATE BOLILE

În lucrarea de față, vom intra direct în subiect, fără a mai aminti credinți cu privire la descântece în satul nostru, de când se cunosc, dacă este vre-o legătură între descântecile bătrânești ale noastre și descântecile țigăncilor ursărese și corturărese..."să vă dea baba cu ghiocul, să vă ghicească norocul..."

La capitolul respectiv am arătat tot ce s-a știut din vremuri despre descântece, cele mai cunoscute descântătoare începând cu anul 1800, când se descântă, bolile de care se descântă, numărul descântecilor cunoscute.

Aici vom aminti numai un număr de zece descântece mai cunoscute și ritul însoțitor al lor, urmând ca pe viitor, dacă se va crede interesantă culegerea noastra, să comunicăm și restul.

1. DESCÂNTEC "DE BUBĂ"

Tu, bubă galbenă,
Bubă albă,
Bubă vânătă,
Bubă căiască.
Bubă văcărească,
Bubă câinească,
Bubă de dălac,
Bubă de izdat,
Buba bubelor.
Muma ciumelor.
Eu te mut,
Tu, să te muți.
Eu te trag,
Tu, să te tragi.
Din falcă.
Din inimă.
Din mâna...cutăruia...
Să te duci
Unde-a bubuit întâi.
În fundul iadului.
Să rămâie... cutare.
Curat și luminat,
Ca floarea câmpului,
Ca luna cerului.

Ritul: Se ia "leușteanul câmpului", se usucă și se pisează bine, amestecându-se cu balegă și cu sare și cu acest amestec se înconjoară buba de trei ori înainte, de trei ori înapoi, care "se trage de la cel bolnav și se pune pe altul, însă nici pe acela nu stă". După vreo oră se spală cu fiertură de romaniță și se oblojește cu foi de brustulan încălzit

.

2. "DE DRAGOSTE"

Sâmbătă dimineața mă sculai.
Și pe potecă mare apucai.
Pe potecă necălcată.
De rouă nescuturată.
Cu buciumul buciumai.
Toate dragostile adunai.
De la oile cu miei.
De la vacile cu viței.
De la toate cârciumărese.
De la toate preotese.
Cum nu pot popii, protopopii.
Fără biserică,
Așa să nu poată ține scrisa mea
De mine...(cutare)

Se descântă cu busuiocul în apă, zicând:

"Busuioc, cu foaia fragă,
Tuturor să le fi dragă.
Și de mic și de mare
Dar mai cu foc, scrisei mele.
Cum se bate limba-n gură.
De dinți și de măsele.
De cerul gurii mele.
Așa să bată inima în toți voinicii.
În toate fetele.
În toate nevestele..."

Cu apa descântată, dă pe haine, pe păr, se clătește prin gură, trei dimineți la rând, sub un pom (de preferat, măr).

Busuiocul, se pune la brâu și se ține patruzeci de zile.

3. "DE ÎNTORSĂTURĂ"

Tu, dătătură, tu, făcătură.
De-o fi dată dătătura,
De-o fi dată făcătura.
De nașe, de moașe,
De apropiere, de vecine.
De prietene.
De fârtate.
De cumnate.
Ea a dat pe sub gard.
Eu îi dau peste gard.
Cu vârf și îndesat.
Pe capul cui a dat.
Că nu e păcat...
Cum descurcă copoii luncile,
Pădurile, fânețele,
Așa să se descurce și... cutare,
De dătătură, de făcătură.
De dătături, de făcături.
Cum vine luna lui martie.
Și se ia zăpezile.
De pe toate hududoaiele.
Așa să se curățe...cutare,
De dătături, de făcaturi,
De urâciuni...
Și să rămâie curat.
Ca argintul stricorat,
Descântecul, de la mine,
Leacul de la Dumnezeu.

Se descântă cu apă neînceputâ, cu cuțitul, cu busuiocul și cu un fir de mătură de câmp. Se spală cel descântat, la un loc curat, la frunte, la urechi, la nas, la buze și i se dă să guste de trei ori, repetându-se trei zile, la rând.

4. "DE JUNGHIU"

Luai sapa la spinare,
Fugi junghiul, de la... cutare,
Tocai ogorul cu sapa.
Și junghiul fugi de la... cutare.
Cu sămânță îl semănai.
Și junghiul fugi de la... cutare.
Cum s-alege cânepa de vără,
Dintr-a de toamnă.
Așa să se aleagă junghiul.
Din carne, din piele.
Și din piele să piară.
Să rămâie...cutare, curat,
Ca argintul, stricorat.
Ca Maica Precista, care l-a lăsat.
Ca roua de câmp.
Ca steaua din cer...
Descântecul meu,
Leacul, de la Dumnezeu.

Se descântă cu apă neînceputâ și cu busuioc. La copii, se face "baiera" (măsura cu ața, ca să se găsească junghiul. Se ia un ou și i se scoate albușul, iar gălbinușul întreg, în ghioace, se poartă peste capul bolnavului și unde se sparge gălbinușul, acolo e junghiul). Se sapă sub pat (sub scândură, sau sub cărămidă) sub locul unde zace bolnavul și dacă se găsește un cărbune, e semn că acesta e leacul junghiului. Cărbunele se ia și se pune în apa descântată. Cu această apă se stropește bolnavul cu busuioc, apoi i se dă să bea, trei zile la rând, în aceeași oră, odată cu fiertură de floare de tei.

5. "DE BUBE DULCI"

Mă dusei miercuri la târg.
Și cumpărai un junc.
Venii cu el acasă.
Îl tăiai
Și făcui pomană.
La pomană chemai,
Toate bubele,
Toate urâciunile.
Numai bubele dulci, nu le chemai...
Ele se supărară.
Din vârf s-aplecară
Din rădăcini secară
Și rămase...cutare
Curat și luminat.
Ca steaua pe cer,
Ca roua pe pământ,
Ca argintul stricorat.
Descântecul meu.
Și leacul de la Dumnezeu...

Descântecul e la fel cu cel "de

Descântece de boală și ritul însoțitor

bubă". Aici însă se spală bubele cu "apă sărată descântată în zorii zilei", apoi se ung cu "ulei de sunătoare", o zi, iar în alta, cu piatră vânătă pisată în untură, nouă zile la rând, în timpul chindiei, după care se spală cu apa sărată descântată la început, la rădăcina unui măr.

6. "DE GÂLCI"

Gâlcile, motofâlcile,
Plecară cu gâștele.
Plecară să pască,
Trei babe să le păzască.
Una surdă,
Una șchioapă,
Una oarbă.
A oarbă nu văzu.
A surdă n-auzî
A șchioapă nu putu.
Lupii în ele, deteră.
Și le mâncară
Și le fermecară
De vârf le aplecară
Din rădăcini le plecară
Și rămase copilul meu...cutare,
Ca steaua pe cer.
Ca roua pe pământ.
Ca maică-sa când l-a făcut.
Descântecul meu.
Leacul de la Dumnezeu.

Când descântă, trage cu degetul muiat în scuipat și cu usturoi pisat, gâlcile. Mirosul tare al usturoiului se crede că moaie și gonește gâcile.

... Care din noi ,bătrânii de azi, nu ne amintim cu multă duioșie, cum bunicele și mamele, de câte ori făceam gâlci, nu ne luau pe genunchi și ne "aplicau" acest descântec, până ce adormeam în poala caldă, uitând și gâlci și tot...

7. "DE BRÂNCĂ"

Brâncă păcătoasă.
Brâncă puturoasă.
Brâncă galbină.
Brâncă veninoasă.
Brâncă negricioasă.
Voi, nouăzeci și nouă de brânci.
Să nu mai stați
De la .... cutare să plecați.
Cu toate cuțitele,
Cu toate junghiurile,
Cu toate înfiorăturile
Din toate oscioarele.
Și orice-ai fi
Ori de unde- ai veni
Din scorburi
Ori din buieze
Din crăpăturile pământului,
Din baltă,
Din trestii.
Din .... cutare să ieși
Și-n ăle pustii să te tot duci,
Să te duci învârtindu-te.
În fundul iadului oprindu-te...

Ritul: Se descântă de trei ori cu apă neînceputâ. De multe ori, în loc de cărbune se pune sare în apă. Sarea o ia de trei ori din sărărița, cu trei degete și o pune în apa descântată, zicând: "cum se topește sarea în apă, așa să se topească brânca și să iese de la .... cutare". Cu firul de busuioc se stropește locul bolnav, zicând: "fugi brâncă păcătoasă, fugi de la .... cutare din oasă". Din restul apei se oblojește locul bolnav, apoi se dă bolnavului să guste de trei ori. Din ce mai rămâne, gustă în nouă zile pe nemâncate, stând în genunchi cu fața spre răsărit, după ce la un loc curat a spălat rana cu aceeași apă.

8. "DE BRÂNCĂ - SCRISĂ"

Brâncă bună,
Brâncă nebună.
Soră cu ciuma.
Vară cu holera.
Nepoata lingoarii.
Brâncă neagră.
Brâncă vânătă.
Brâncă turcească.
Brâncă tătărească
Brâncă țigănească
Brâncă muscălească.
Brâncă ungurească
Brâncă de la 99 de draci.
De fiecare drac un fel.
Cu mătura te-oi mătura
În apa Jiului te-oi arunca.
În baltă, în apă,
În pădure, în pustie.
În fundul pământului te-oi arunca.
Să ieși de la ... cutare
Și să vii când te-oi chema eu.
Să ieși din ochi, din sprâncene,
Din obraz, din mâini,
Din picioare,
Din oscioare,
Din băierile inimii.
Să rămâie ... cutare, curat și sănătos,
Sănătos și luminos,
Ca argintul stricorat.
De Maica Domnului lăsat.

Ritul: Se scrie în formă rotundă, începând cu încolăcitura din centru spre margine sau în formă pătrată, cu alte scrisuri, mai ales un fel de rugăciuni. Aceste scrisuri se fac de-anderetelea. Scrisura, făcută cu cerneală din boji, se pune în prima noapte sub perna unde zace bolnavul și de aci în colo, bolnavul o poartă cu sine, nouă zile. După nouă zile descântătoarea merge cu bolnavul la balta Salciei, ori la Jii și o aruncă în apă zicând: "du-te brâncă, ducete-ai, în fundul iadului să stai și la ... cutare, să vii, când s-or întoarce apele din Jii..."

9. "DE ALBEAȚĂ"

Plecai pe cale, pe cărare.
Mă-ntâlnii cu albețele-n cale.
Mă luară și mă trântiră
Îmi scuturară ochii, de albețe și de tărâțe.
Cu paraua raseră.
Cu lopata vânturară,
Cu mătura măturară,
Cu pana mă ștearsără
Rămase ... cutare, curat și luminat.
Ca Maica Precesta ce l-a lăsat.
Ca steaua pe cer, ca roua pe pământ.
Ca muică-sa când l-a făcut.
Descântecul meu,
Leacul de la Dumnezeu.

Ritul: Se descântă în apă neînceputâ cu busuioc, repetând de trei ori, descântecul. Alături, este un clondir cu țuică tare și puțin zahăr pisat mărunt. Cu apa descântată se stropesc țuica și zahărul, apoi, cu busuiocul se stropește toată fața bolnavului. la puțină țuică în gură și suflă în ochii bolnavului, iar după ce-i trece usturimea, aruncă puțin zahăr, peste albeață, zicâd: "cum îndulcește zahărul toate, așa să îndulcească leacul meu și să scoată albeața din ochi"...

10. "DE TOATE BOLILE"

...
De-o fi astă boală, de la Dumnezeu sfântul.
Mă rog cu capul plecat.
Să-i dea lui ... cutare, leac
Să-l milostivească, să-l însoțească.
Să-l însănătoșească.
De-o fi din "ăle sfinte" frumoase.
Să vină dulci și mângâioase.
De-o fi din zile greșite.
Din sfânta miercuri de azi.
Din sfânta vineri.
Să-l ierte și să-l îndrepte.
Cum lasă mătușile furcile.
Și fetele mari, cusăturile.
Și toți boii jugurile
Și toți caii hamurile.
Așa să se lase de ... cutare,toate durerile,
Toate junghiurile.
Să rămâie curat și luminat
Ca muică-sa, când l-a făcut.
Ca stelele cerului,
Ca florile câmpului,
Ca Maica Domnului.

Ritul: Amestecă toate descântecile, din fiecare câte ceva - boala și leacul, boala și leacul. Se ia apă neînceputâ, adusă de o fată mare, când cântă cocoșii a doua oară și se pune în oală nouă, în care se aruncă câte un cărbune aprins, 3 sau 6, numărându-se de-anderetelea, ăsta, pentru potcă, ăsta, pentru deochi, ăsta pentru soare sec, ăsta pentru încuiere, (enumerând bolile de care bănuie că suferă bolnavul). Descântă deasupra oalii, cu un cuțit și busuioc, apoi dă bolnavului să bea de trei ori. Cu apa rămasă îl spală pe față și pe la încheieturi, zicând: "leac și babii colac"...

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Notă

În lucrarea "Cântece bătrânești din Oltenia" de Ilie Mitu, Aurelian I. Popescu și Marcel Locusteanu editată de Consiliul pentru Cultură și Artă al jud. Dolj, 1968 - Craiova - cântecile "Oroveanu" și "Dină Duduleanu" sunt trecute ca "Jurnale orale".

Varianta "Oroveanu" s-a publicat în această lucrare la pag. 28, culeasă de la Marcu Motroc din Leamna de Sus. Este cu totul deosebită de cea de la Scaiești, culeasă în 1929 de la Petre Gh. Proteșescu și Nicolae Lăețu.

La fel, variantele din "Dină Duduleanu", culese, prima de la Marcu Motroc și a doua de la Marin Pricâ din Cetate, sânt cu totul deosebite de "Dină Duduleanu" culeasă de noi de la Petre Proteșescu și NIcolae Lăețu, în 1925.

În lucrarea "Cântec vechi din Oltenia", de aceiași autori, tipărită în 1967 de Centrul de istorie, filologie și etnografie Craiova, cântecile de mai sus sunt clasificate la categoria "întâmplări contimporane, răscoale" și sunt publicate variantele:"Dină Duduleanu" la pag. 205, culeasă de la Constantin Sucea din Coțofenii din Dos și la pag. 208 de la Dumitru Tătulea din Șimnic, iarăși cu conținut deosebit de a noastră, precum și "Oroveanu" la pag. 219, culeasă tot de la Sucea și la pag. 221, de la Tătulea, sunt iarăși mult deosebite de culegerea noastră. Culegerea de la Scaiești, care pe timpuri se cânta cu mult curaj de către cei doi, primul cobzar, al doilea lăutar. avea la sfârșit, izbucniri anticiocoiești și antiregaliste - mai ales - ceea ce nu găsim în alte culegeri. Exemplu: "... nu ca-n timpu lui Știrbei / Să pui plugu unde vrei / De când a venit Carol, / Am rămas cu capu gol. "

În "Oroveanu", din a doua lucrare, deși Sucea din Coțofenii din Dos în apropierea imediată a Scaieștilor cunoștea versiunea care se cânta la noi de la lăutari bătrâni, o denaturează cumplit, după cum urmează:

"Ascultați boieri- ncoa
Că dacă n-ați asculta,
Voi cânta de-a forfota.
Vă iau banii degeaba.
Ascultați la Oroveanu.
Oroveanu boier mare,
Muri fără lumânare.
Fir-ai dracu Orovene
Cu toate slugile tele.
Că ne-ai dat pogoane grele.
Stai cu boata la spinare
Să-ți fac mușuroiu mare.
Foaie verde-o micșunea
Oroveanu ce făcea.
La șofer, vere, striga.
Iar șoferu ce făcea
Cu mașina că mergea
Și la scară i-o trăgea.
Iar cocoana ce zicea:
-Orovene, dumneata,
Mi-omorâși cățeluța.
Că s-o-ntâmpla mă ceva.
Oroveanu ce făcea.
Oroveanu ce zicea:
Toadere la dumneata
Primii telegrama.
Să mă duc la moșia,
La moșia din Flliași,
Numai rugă și cu sfanți.
Cu mașina că pleca.
Și la canton ajngea.
Și cu trenu să lovea.
Mațăle că le-nșira.
Fire-ai dracu Orovene
Cu toate slugile tele
Că ne pui pogoane grele
Stai cu boata la spinare
Să-ți fac mușuroiu mare."

La fel și "Dine Duduleanu", culegere pe care o redăm în întregime, pentru o mai bună înțelegere:

"Foaie verde-o micșunea.
Ia să vezi ce să-ntâmpla.
Într-o sâmbătă sara,
Duminecă dimineața,
Mare nuntă să făcea,
Mireasa din Duduleni,
Ginerile din Lupeni.
Iară Dine, ce făcea?
Di la piață că venea,
Cobiliță lăpăda
Și bastonu că și-l lua.
Îl băga sub epângea
Ca să nu-l vadă lumea,
Să-i facă inima rea.
Drept la nuntă să ducea,
Drept la lăutari trăgea:
-Măi, lăutar dumneata,
Lasă hora, zi sârba,
Asta e nevasta mea.
Din mica copilărie.
Am muncit la cobiliță
De i-am pus la gât sălbuță.
Foaie verde-o micșunea.
Iară nașu că-l vedea
Drept la Dină că venea,
Două palme că-i trăgea
Și prin lume să uita.
Pân pe frate-său vedea.
El din gur-așa striga:
-Frate, Rică dumneata,
Bate tu marginile,
Că eu bat mijloacele,
Că le știu soroacele.
Foaie verde-o micșunea,
Cu bastonu când trăgea,
Câte șapte dobora.
Popă nu le trebuia.
Procuroru că venea
Și pe Dină că mi-l lua.
De-l împlimba puținel.
Lumea să mira de el.
Și-l împlimba,și-ntreba,
La Bucovăț mi-l ducea.
La-nchisoare mi-l băga.
Iară Rică rămânea.
În gară mi să-ntâlnea,
Toți frate că mi-l bătea.
Iară Rică ce făcea?
La firidă să ducea.
Și la Dină să ducea
Și din gur-așa striga:
-Nene, Dină dumneata,
M-ai lăsat la precupeți,
De mă bate nene toți.
-Du-te Rică, să te duci,
Caută după butoaie,
la lancea cu trei topoară,
Bag-o pe sub epângea,
Să nu te vadă mama,
Să-i mai faci inimă ra.
Ieși în vale la șușea,
Calea ține-o tot așa.
Și cu care se-ntâlnea.
Și cu lancea când trăgea.
Pe loc jos cădea, murea."

Am copiat aceste variante, spre a se vedea că sunt destule cazuri când același cântec nu este la fel, nici măcar în două sate învecinate!

...

Tot în aceste două lucrări, găsim că "Uncheșelul", culeasă de noi în 1920 - 1932, înregistrată la numărul 71, apare: în "Cântec vechi din Oltenia" sub titlul "Moșneagul" trei variante:

1. pag. 180 -183 culeasă de la Gh. I. Belu - Bârzei - Gilort.
2. pag. 184 - 185 culeasă de la Profir Ciobilă din Gâlcești - Gorj.
3. pag. 186 -189 culeasă de la Petre Geacu - Cătăroiu, Tismana - Gorj.

Toate sunt repartizate la "familiale" și cu toată depărtarea satelor de unde sunt culese au totuși un conținut apropiat de al variantei noastre. În toate, feciorul moșneagului, plecat militar a doua zi după nuntă, după nouă ani și nouă zile când se reîntoarce, își găsește soția, mireasă altuia. Aceasta însă, recunoscându-și soțul, după inel, lasă nunta și-și urmează bărbatul.

În celălalt volum (Cântece bătrânești) același cântec este publicat sub titlul "Uncheșelu" în variantele:

1. pag 257 - culeasă de la Tudor Buică - Orodel.
2. pag 261 - culeasă de la Grigore Marin - Plopșor.
3. pag 265 - culeasă de la Marcu Motroc - Leamna de Sus.
4. pag 269 - sub titlul "Ce faci mosule-n grădină"? - culeasă de la Alexandru Roșianu din Bugiulești - Vâlcea.

Acestea însă, au un conținut cu început fantastic și cele de la paginile 257, 265 și 269, sfârșit tragic pentru mireasă. Copilul născut din părinți bătrâni, joi născut, vineri botezat, sâmbătă logodit și diminică nuntit, a plecat luni în armată, de unde, reîntors după nouă ani, găsește soția, făcând nuntă cu altul. În variantele de la paginile 257, 265 și 269, soțul își omoară soția, dându-i foc.

În ambele lucrări atât "Moșneagul" cât și "Uncheșelul" sunt clasificate la "Familiale"

Preot **ALEXANDRU GREGORIAN**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

Glosar

Notă: *Glosarul regional cuprinde cuvinte înregistrate în zona studiată. Aceste cuvinte sunt structurate pe titluri de balade culese, fără a fi așezate în ordinea alfabetică ci explicate în ordinea utilizării în text.*

1. Dobre haiducul II:
matostat=piatră semiprețioasă;
iama = a da iama, a năvălii;
flintuliță = diminutiv de la flintă - pușcă de tip vechi, cu fitil și cremene;
lăcriță = diminutiv din lacră, ladă - lădiță.

2. Oroveanu:
otomobila = automobil;
tărcată = vărgată, bălțată;
pozânar = buzunar.

3. Dină Duduleanu:
lancie = armă veche, vergea de oțel ascuțită la vârf ca o sabie.

4. 1907:
toptanu = cu mic cu mare, toți;
znagă = snagă, putere, vlagă;
jegmănit = jecmănit, jefuit.

5. Radu:
poteră = detașament de arnăuți, însărcinați cu urmărirea și prinderea haiducilor.

6. Ghiță Cătănuță:
zmulgea = smulgea, trăgea cu putere, rupea.

7. Marcu:
balaon = balaoacheș, negru;
țarigradul = vas de băut foarte mare;
cucăia = căsca a somn;
zăpuc = căldură mare, zăpușeală;
zăbăuc = zăpăcit, aiurit, năuc;
zloiete = sloi, înghețat ca un sloi de gheață.

8. Moșneagu:
noorea = noră;
strină = străină.

9. Fata și haiducu:
zmiorcăi = plâng.

Preot ALEXANDRU GREGORIAN

O ÎMPLINIRE ETNOFOLCLORICĂ

Cu cel de-al IV-lea volum al seriei folclorice și etnografice dedicată Plaiului Cloșani, Pavel Ciobanu rotunjește, împlinind, fără tăgadă, o muncă asiduă și o pasiune care pot face cinste oricărui cercetător în domeniu. Prin stăruința profesorului Pavel Ciobanu, Plaiul Cloșani, zonă etnografică compactă, este relevată specialiștilor, și nu numai lor, ca un sumum complex de cultură tradițională.

Se poate considera peremptoriu că lucrările și culegerile lui Pavel Ciobanu, alături de monografia cercetă toareiMarcela Bratiloveanu Popilian,referitoare tot la Plaiul Cloșani, reprezintă certitudini în cercetarea etnofolclorică românească.

Volumul al IV -lea din seria Plaiul Cloșani*, are o structură complexă față de cele anterioare.

Partea întâi a lucrării cuprinde considerații geografice și istorice asupra zonei, suficiente pentru a o delimita și identifica.

Partea a doua reproduce răspunsurile la un chestionar inedit întocmit de Constantin C. Ionescu asupra vieții păstorești și drumurilor păstorești din Mehedinți. Este relevată, totodată, personalitatea profesorului Constantin C. Ionescu, unul dintre etnografii de seamă ai Olteniei. Chestionarul în cauză, întocmit în jurul anului 1940, a fost descoperit în arhiva familiei.

Aspectele etnografice conținute în monografia "Agricultura română din județul Mehedinți (1868)" de Ion Ionescu de la Brad continuă volumul.

Un capitol inedit, bine motivat științific, se ocupă de obiceiurile de trecere din comuna Ponoarele.Sunt descrise rituri, practici magice și alte obiceiuri legate de naștere,nuntă, înmormântare. Nu este uitată nici Paparuda, obicei bine cunoscut în zonă.

Partea a doua se încheie cu o selecție "din tipologia ... subiectelor narative atestate în Mehedinți", cu indicarea bibliografiei (P. Ciobanu; op. cit. pag. 87), după metoda, deja clasică, a folcloristului Al. I. Amzulescu. Sunt abordate, astfel, cântecul epic din Mehedinți și balada familială.

Partea a treia a volumului este, de facto, un corpus de texte, unele inedite, altele extrase din culegeri importante, reprezentative pentru zonă.

Dincolo de structura cam stufoasă, fără o anume limpezime tematică, lucrarea profesorului Pavel Ciobanu este una exemplară, mai ales prin volumul de informații. Așteptăm și volumul al V-lea.

Cornel Bălosu

***Pavel Ciobanu - Plaiul Cloșani; vol.al IV-lea; Centrul Creație Populare Mehedinți; 1996.**

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj

TRIȚĂ MATEI: Casa familiei preotului ALEXANDRU GREGORIAN

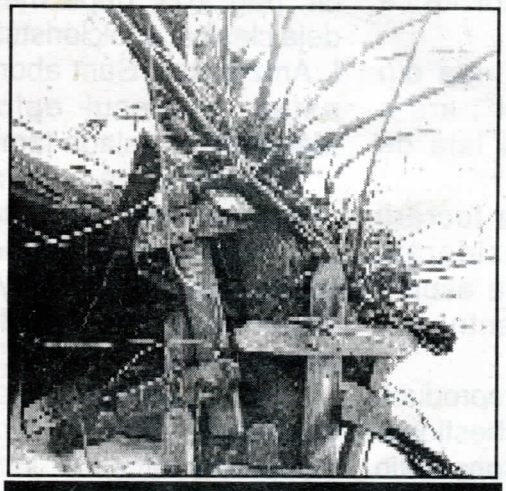

GHEORGHE OBROCEA: Cruci de pomenire

Harta Olteniei de mijloc și de sud

Suflet oltenesc

Revistă editată de Centrul Creației Populare Dolj și Societatea Etnografilor și Folcloriștilor Olteni

Colectivul de redacție:
Nicu Panea, George Obrocea, Cornel Bălosu, Gabriel Bratu

Realizarea acestui număr este rodul dragostei și trudei entuziaștilor lucrători ai Centrului Creației Populare Dolj, Nicolae Dumitru (responsabil de număr) Gabriel Bratu, Gheorghe Obrocea, Nicolae Marian, Liviu Sturzu și Antipa Croitoru

Tehnoredactare CCP

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj